

Nettokostnadsavvikelser och nettokostnadsjämförelser

Nämnd	Sid nr
<u>Nettokostnadsavvikelser</u>	
För- och grundskolenämnd	1–10
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnd	11–15
Individ- och familjeomsorgsnämnd	16–22
Äldrenämnd	23–30
<u>Nettokostnadsjämförelser</u>	
Fritidsnämnd	31–35
Kulturnämnd	36–42

Analys av nettokostnadsavvikelse, förskola, grundskola och fritidshem.

Bakgrund

Som en del i planeringsprocessen ska berörda nämnder analysera nettokostnadsavvikelser samt nettokostnadsjämförelser enligt en anvisning från kommunstyrelsen. Analyserna utgör ett analysunderlag i planeringsprocess för 2027.

Centrala tillämpningsanvisningar för analys av nettokostnadsavvikelse har tagits fram, vilka ligger till grund för analysen.

Begreppsdefinitioner

Nettokostnad:

Verksamhetens nettokostnad, dvs vad verksamheten faktiskt kostar med hänsyn till verksamhetens intäkter.

Nettokostnadsavvikelse:

Nettokostnadsavvikelse är differensen mellan referenskostnaden för en verksamhet och faktisk nettokostnad för en verksamhet i en viss kommun.

Referenskostnad:

Referenskostnaden bygger på kostnadsutjämningen och indikerar vad respektive verksamhet borde kosta enligt kostnadsutjämningssystemet, om kommunen bedriver den verksamheten med genomsnittlig ambitionsnivå och effektivitet samt med hänsyn taget till respektive kommuns strukturella förutsättningar. Dvs den är beräknad för varje enskild kommun och verksamhet. Referenskostnaden rör sig relativt andra kommuner då den beror på kostnadsutvecklingen i rikets alla kommuner.

Tillvägagångssätt:

Basen för all informationsinhämtning är Kolada. Detta för att säkerställa att det är officiella data och att jämförelser och kontroller av data ska vara lättillgänglig för alla. Jämförelser görs där så är möjligt utifrån att det finns data i Kolada.

Analys:

För- och grundskolenämnden rapporterar nettokostnadsavvikelser för följande verksamheter; förskola, fritidshem och grundskola.

Nettokostnadsavvikelsen för förskola, fritidshem och grundskola inkluderar även kostnader som ligger **utanför** för- och grundskolenämndens ansvarsområde, exempelvis kostnader för lokaler, måltider, vissa IT-kostnader som ingår i lärverktyg m.m.

Utifrån givna anvisningar ska inte några kvalitetsmått ingå i analysen, om höga eller låga kostnader motsvaras av hög/låg kvalitet kommenteras därför inte.

I kommungruppen större stad har ytterligare två städer tillkommit under år 2022, Kalmar och Kristianstad.

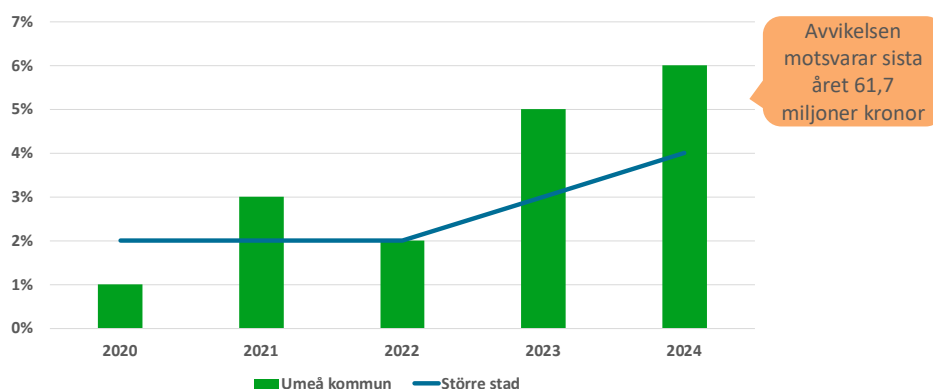
Förskola

Nettokostnadsavvikelse

Syftet är att analysera trenden för hur den egna kommunen rör sig relativt större stad.

Diagram 1

Nettokostnadsavvikelsens utveckling för verksamhet förskola i procent de senaste 5 åren

Källa: Kolada

Diagram 2

Nettokostnadsavvikelse förskoleverksamhet för större städer år 2024, i procent

Källa: Kolada

Nettokostnadsavvikelsen för förskola har för Umeå Kommun varierat en del de senaste åren, men sedan 2022 har nettokostnadsavvikelsen ökat. För 2024 har nettokostnadsavvikelsen ökat till ungefär 6% vilket motsvarar 61,7 mnkr och ligger ungefär 2 % över större stad. Det betyder att kostnaden för kommunens förskola är något högre än vad Umeå Kommun förväntas kosta med tanke på

strukturen. I nettokostnadsavvikelsen ingår även kostnader som ligger utanför nämndens ansvarsområde, exempelvis lokaler, måltider m.m. Nettokostnadsavvikelsen för förskola inkluderar även öppen förskola vilket inte omfattas av nämndens uppdrag.

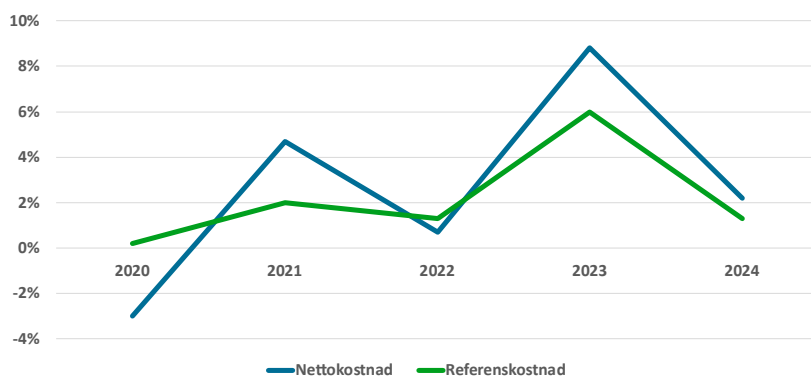
Diagram 2 visar nettokostnadsavvikelsen för större städer år 2024 i procent och vi kan då se att Umeå Kommun ligger något över genomsnittet för större stad. Umeå kommun ligger på samma placering bland större städer som 2023 trots en högre nettokostnadsavvikelse år 2024.

Referenskostnadens utveckling jämfört med nettokostnadens utveckling

Syftet är att se om det är referenskostnaden eller nettokostnadens utveckling som har påverkat nettokostnadsavvikelsen.

Diagram 3

Netto- och referenskostnadens utveckling för verksamhet förskola i procent de senaste 5 åren

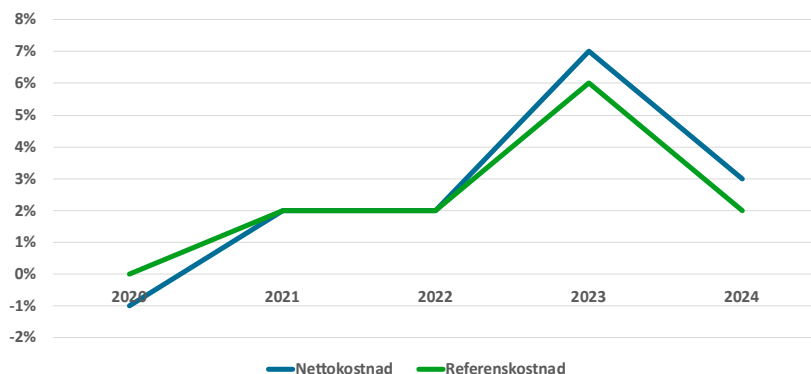

Källa: Kolada

Diagram 4

Netto- och referenskostnadens utveckling för större stad för verksamhet förskola, i procent de senaste 5 åren

Källa: Kolada

Nettokostnaden har minskat i en något högre takt än referenskostnaden för år 2024 för Umeå Kommun (diagram 3). Jämförelsen indikerar att Umeå Kommun närmar sig referenskostnaden.

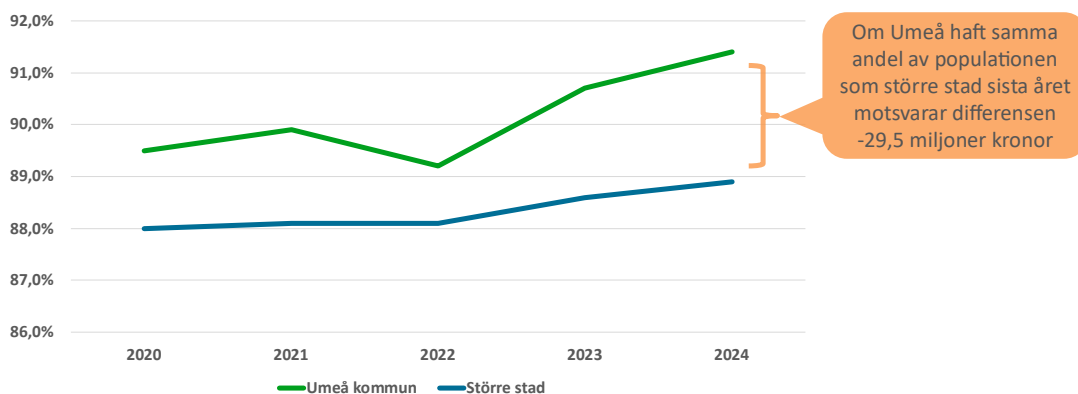
För större stad (diagram 4) ser vi samma trend med en minskning av både referenskostnaden och nettokostnadens utveckling men där minskningen i nettokostnaden inte varit lika kraftig som för Umeå kommun.

Andel av population

Syftet är att se om vår andel av populationen som nyttjar aktuell verksamhet avviker i jämförelse med större stad.

Diagram 5

Andel av populationen för verksamhet förskola i jämförelse med större stad

Källa: Kolada

UMEÅ
KOMMUN

Umeå Kommun har en högre andel av populationen i förskola i jämförelse med större stad de senaste åren och för 2024 har skillnaden mellan Umeå kommun och större stad ökat ytterligare. Då nettokostnadsavvikelsen inte tar hänsyn till andel av populationen inom förskola bedöms detta vara del i förklaringen till att nettokostnadsavvikelsen ökat för kommunen jämfört med större stad. Hade Umeå Kommun haft samma andel av befolkningen i åldersgruppen som större stad hade Umeå Kommun haft 29,5 mnkr i lägre kostnader.

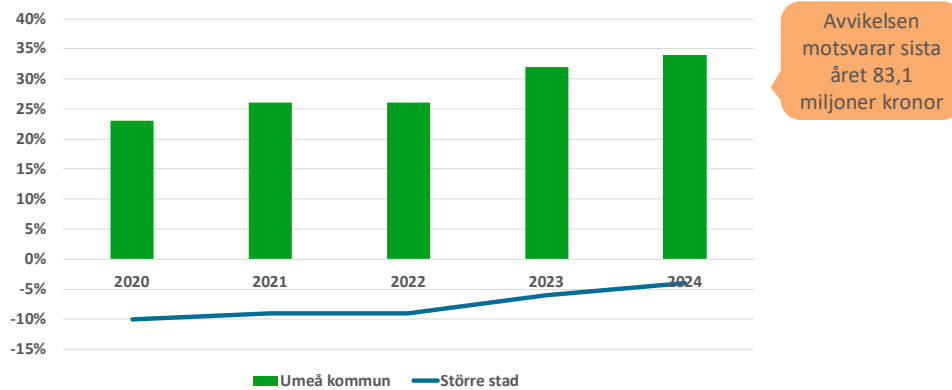
Fritidshem

Nettokostnadsavvikelse

Syftet är att analysera trenden för hur den egna kommunen rör sig relativt större stad.

Diagram 1

Nettokostnadsavvikelsens utveckling för verksamhet fritidshem i procent de senaste 5 åren

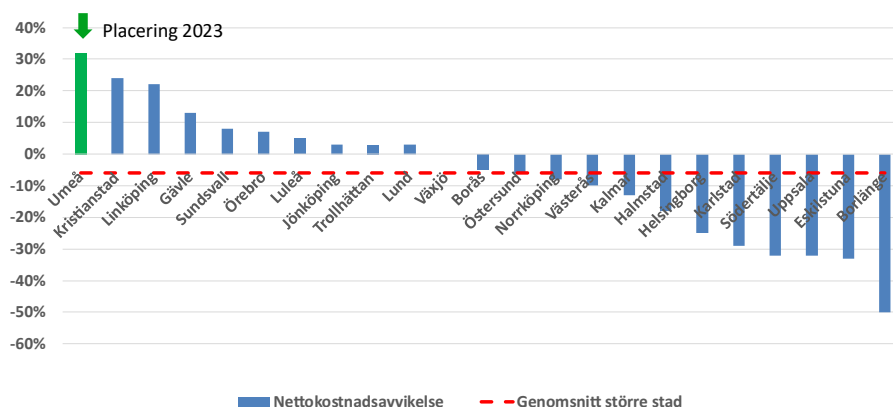

Källa: Kolada

Diagram 2

Nettokostnadsavvikelse fritidshemsverksamhet för större städer år 2024, i procent

Källa: Kolada

Nettokostnadsavvikelsen för fritidshem har för Umeå Kommun ökat något de senaste åren. Umeå kommunen har högre kostnader för fritidshem än förväntat med tanke på strukturen. År 2024 motsvarar avvikelsen 83,1 miljoner kronor för Umeå Kommun. I nettokostnadsavvikelsen ingår även kostnader som ligger utanför nämndens ansvarsområde, exempelvis lokaler och måltider. Det sker även en del fördelningar av personal som arbetar mot flera verksamheter förskoleklass, grundskola och fritidshem vilket skulle kunna påverka nettokostnadsavvikelsen.

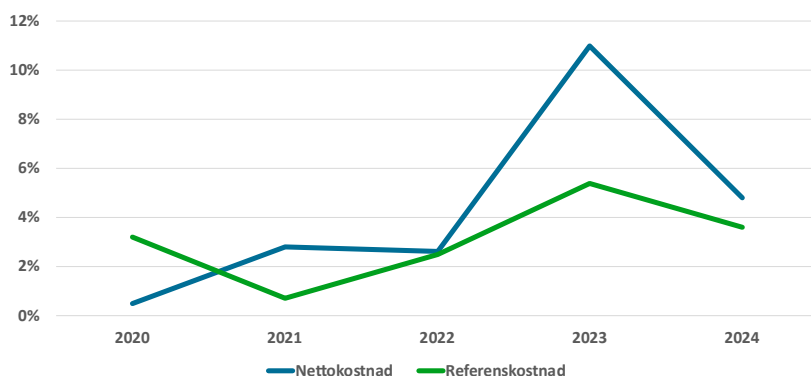
Diagram 2 visar nettokostnadsavvikelsen för större städer år 2024 i procent Umeå Kommun har högre nettokostnadsavvikelse än genomsnittet bland samtliga större städer. Även för år 2023 har Umeå Kommun högst avvikelse.

Referenskostnadens utveckling jämfört med nettokostnadens utveckling

Syftet är att se om det är referenskostnaden eller nettokostnadens utveckling som har påverkat nettokostnadsavvikelsen.

Diagram 3

Netto- och referenskostnadens utveckling för verksamhet fritidshem i procent de senaste 5 åren

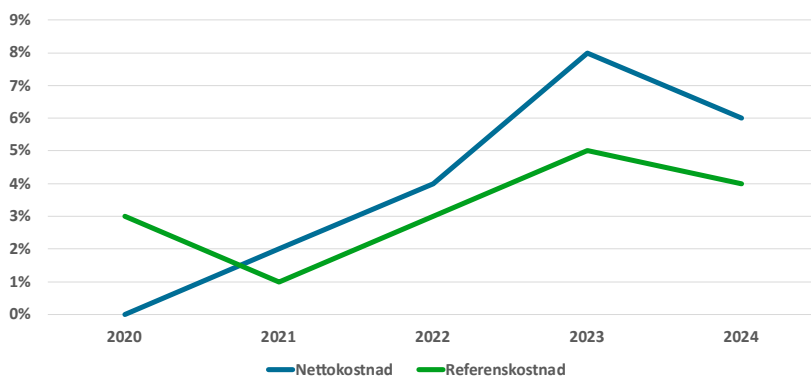

Källa: Kolada

Diagram 4

Netto- och referenskostnadens utveckling för större stad för verksamhet fritidshem, i procent de senaste 5 åren

Källa: Kolada

För Umeå Kommun har referenskostnadens utveckling minskat kraftigt jämfört med år 2023 och närmar sig referenskostnaden. Nettokostnaden visade en topp 2023 men har övriga år legat ganska nära referenskostnaden vad gäller fritidshem.

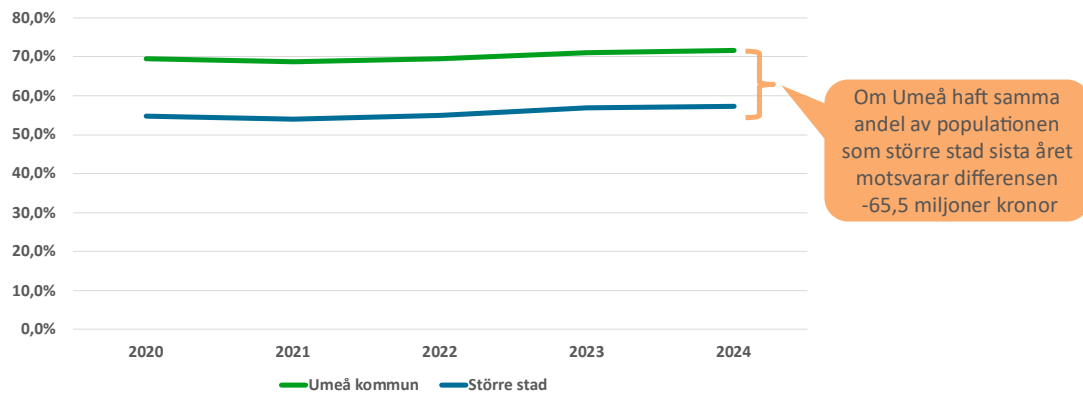
För större stad ser vi en liknande trend som för Umeå Kommun, men nettokostnaden ligger fortsatt klart över referenskostnaden.

Andel av population

Syftet är att se om vår andel av populationen som nyttjar aktuell verksamhet avviker i jämförelse med större stad.

Diagram 5

Andel av populationen för verksamhet fritidshem i jämförelse med större stad

Källa: Kolada

UMEÅ
KOMMUN

Umeå Kommun har en högre andel av populationen i fritidshem i jämförelse med större stad de senaste åren. Då nettokostnadsavvikelsen inte tar hänsyn till andel av populationen inom fritidshem är detta en av förklaringarna till att Umeå kommun har en hög nettokostnadsavvikelsen för fritidshem. Hade Umeå Kommun haft samma andel av befolkningen i åldersgruppen som större stad hade Umeå Kommun haft 65,5 mnkr i lägre kostnader.

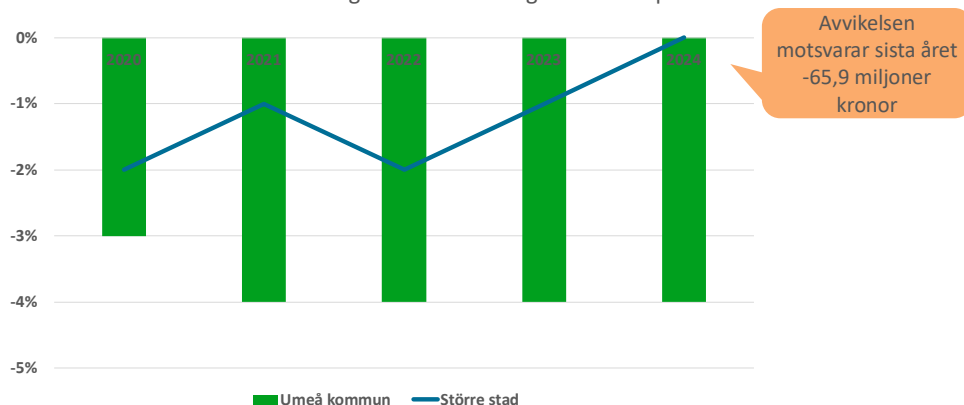
Grundskola

Nettokostnadsavvikelse

Syftet är att analysera trenden för hur den egna kommunen rör sig relativt större stad.

Diagram 1

Nettokostnadsavvikelsens utveckling för verksamhet grundskola i procent de senaste 5 åren

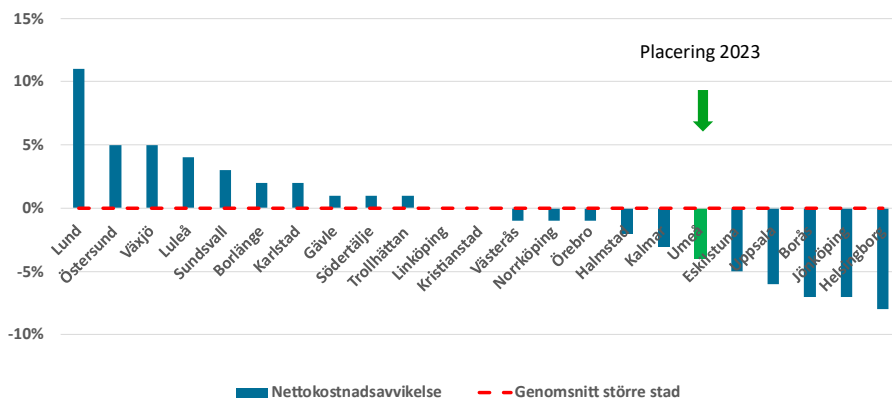

Källa: Kolada

Diagram 2

Nettokostnadsavvikelse grundskoleverksamhet för större städer år 2024, i procent

Källa: Kolada

Nettokostnadsavvikelsen för grundskola har för Umeå Kommun legat ganska konstant de senaste åren. Sedan 2021 har nettokostnadsavvikelsen för grundskolan legat på ungefär -4 % och lägre än större stad. Avvikelsen för större stad har däremot ökat och ligger på ungefär 0 %. Det betyder att kommunens kostnad för grundskola är lägre än vad Umeå Kommun förväntas kosta med tanke på strukturen. År 2024 motsvarar avvikelsen -65,9 miljoner kronor för Umeå Kommun.

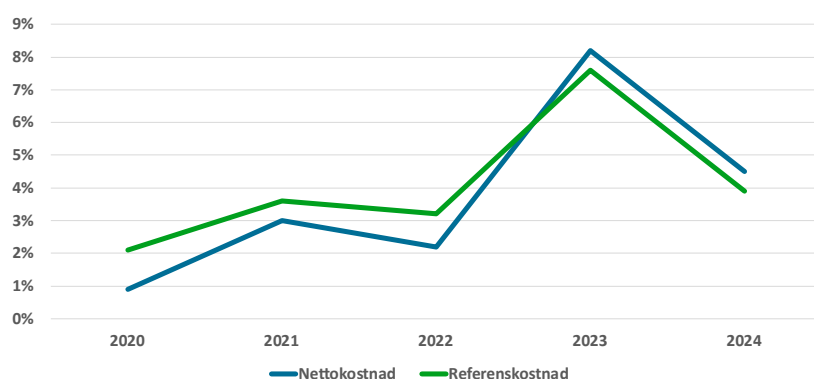
I nettokostnadsavvikelsen ingår även kostnader som ligger utanför nämndens ansvarsområde, exempelvis lokaler, måltider och lärverktyg. Diagram 2 visar nettokostnadsavvikelsen för större städer år 2024 i procent och Umeå Kommun ligger under genomsnittet bland större stad för år 2024 och har samma placering som 2023.

Referenskostnadens utveckling jämfört med nettokostnadens utveckling

Syftet är att se om det är referenskostnaden eller nettokostnadens utveckling som har påverkat nettokostnadsavvikelsen.

Diagram 3

Netto- och referenskostnadens utveckling för verksamhet grundskola i procent de senaste 5 åren

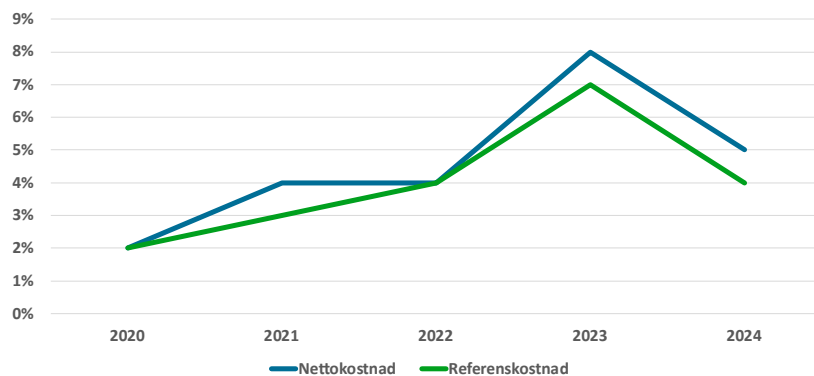

Källa: Kolada

Diagram 4

Netto- och referenskostnadens utveckling för större stad för verksamhet grundskola, i procent de senaste 5 åren

Källa: Kolada

Diagram 3 illustrerar att skillnaden mellan referenskostnaden och nettokostnaden för Umeå Kommun ligger kvar på samma nivå som 2023 och att nettokostnaderna minskar. Även för större stad (diagram 4) har nettokostnaden utvecklats i takt med referenskostnaden mellan år 2023 och 2024.

Andel av population

Syftet är att se om vår andel av populationen som nyttjar aktuell verksamhet avviker i jämförelse med större stad.

För grundskola redovisas inte andel av populationen då 100 % av befolkningen i åldersgruppen förväntas befinna sig i grundskolans verksamhet.

Analys av nettokostnadsavvikelse, gymnasieskola.

Bakgrund

Som en del i planeringsprocessen ska berörda nämnder analysera nettokostnadsavvikelser samt nettokostnadsjämförelser enligt en anvisning från kommunstyrelsen. Analyserna utgör ett analysunderlag i planeringsprocess för 2027.

Centrala tillämpningsanvisningar för analys av nettokostnadsavvikelse har tagits fram, vilka ligger till grund för analysen.

Begreppsdefinitioner

Nettokostnad:

Verksamhetens nettokostnad, dvs vad verksamheten faktiskt kostar med hänsyn till verksamhetens intäkter.

Nettokostnadsavvikelse:

Nettokostnadsavvikelse är differensen mellan referenskostnaden för en verksamhet och faktisk nettokostnad för en verksamhet i en viss kommun.

Referenskostnad:

Referenskostnaden bygger på kostnadsutjämnningen och indikerar vad respektive verksamhet borde kosta enligt kostnadsutjämnningssystemet, om kommunen bedriver den verksamheten med genomsnittlig ambitionsnivå och effektivitet samt med hänsyn taget till respektive kommuns strukturella förutsättningar. Dvs den är beräknad för varje enskild kommun och verksamhet. Referenskostnaden rör sig relativt andra kommuner då den beror på kostnadsutvecklingen i rikets alla kommuner.

Tillvägagångssätt:

Basen för all informationsinhämtning är Kolada. Detta för att säkerställa att det är officiella data och att jämförelser och kontroller av data ska vara lättillgänglig för alla. Jämförelser görs där så är möjligt utifrån att det finns data i Kolada.

Analys:

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden rapporterar nettokostnadsavvikelser för verksamheten gymnasieskola. Nettokostnadsavvikelsen för gymnasieskola inkluderar även kostnader som ligger utanför gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens ansvarsområde, exempelvis kostnader för lokaler, måltider, vissa IT-kostnader som ingår i lärverktyg.

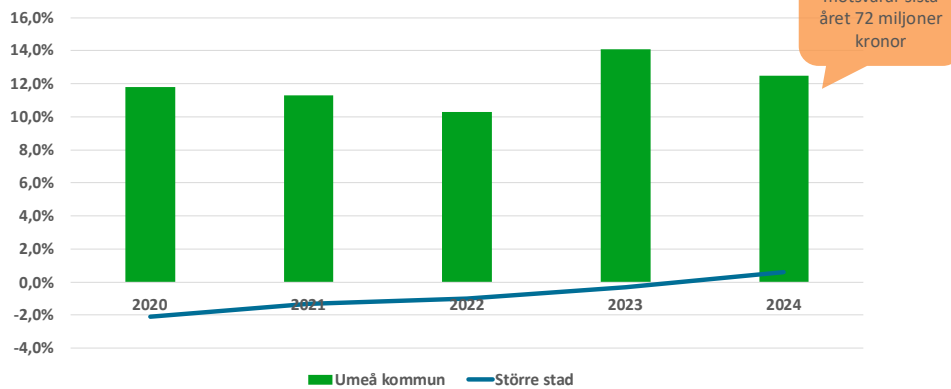
Utifrån givna anvisningar ska inte några kvalitetsmått ingå i analysen, om höga eller låga kostnader motsvaras av hög/låg kvalitet kommenteras därför inte.

Nettokostnadsavvikelse

Syftet är att analysera trenden för hur den egna kommunen rör sig relativt större stad.

Diagram 1

Nettokostnadsavvikelsens utveckling för gymnasiet i procent de senaste 5 åren

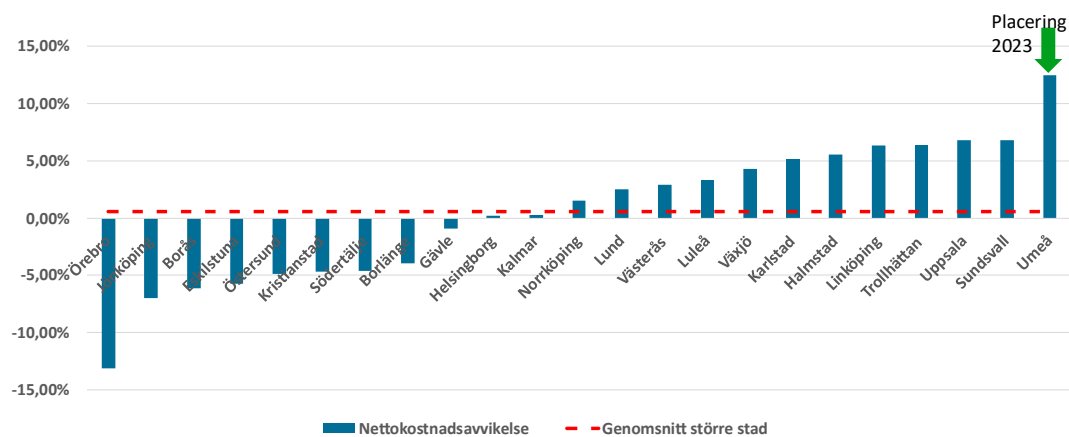

Källa: Kolada

Diagram 2

Nettokostnadsavvikelse gymnasiet för större städer år 2024, i procent

Källa: Kolada

Nettokostnadsavvikelsen för Umeå Kommun har varierat under de senaste 5 åren och legat mellan ungefär 10 – 14%. Vid jämförelse med år 2023 då avvikelsen var den högsta under perioden ser vi en lägre avvikelse år 2024 jämfört med år 2023. Den är dock för år 2024 högre än åren 2020–2022. Från år 2024 syns en succesiv minskning av

nettokostnadsavvikelsen och avvikelsen motsvarar 72 mnkr för Umeå kommun. Vilket betyder att kostnaden för kommunens gymnasieskola är högre än den förväntade kostnaden med tanke på strukturen. Ett brett programutbud, där flertalet program med höga kostnader erbjuds bland annat, naturbruksprogram, idrottsprogram, estetiska program m.fl. Höga ambitioner och en stor andel av elever med examen efter 3 år medför en högre kostnad i jämförelse med strukturen och gruppen större städer som ligger på en nettokostnadsavvikelse strax över den förväntade, 0,6%. I nettokostnadsavvikelsen ingår även kostnader som ligger utanför nämndens ansvarsområde, exempelvis lokaler, måltider och lärverktyg.

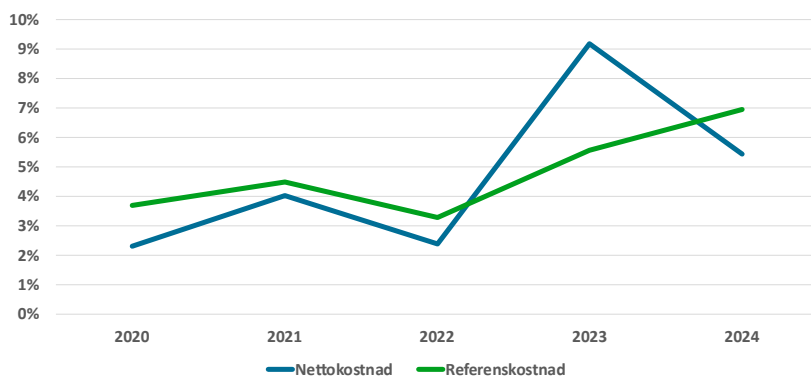
Diagram 2 visar nettokostnadsavvikelsen för större städer år 2024 i procent, Umeå Kommun har en hög avvikelse jämfört med större stad och högst nettokostnadsavvikelse bland samtliga större städer. Även år 2023 hade Umeå Kommun högst avvikelse.

Referenskostnadens utveckling jämfört med nettokostnadens utveckling

Syftet är att se om det är referenskostnaden eller nettokostnadens utveckling som har påverkat nettokostnadsavvikelsen.

Diagram 3

Netto- och referenskostnadens utveckling för gymnasiet Umeå Kommun i procent de senaste 5 åren

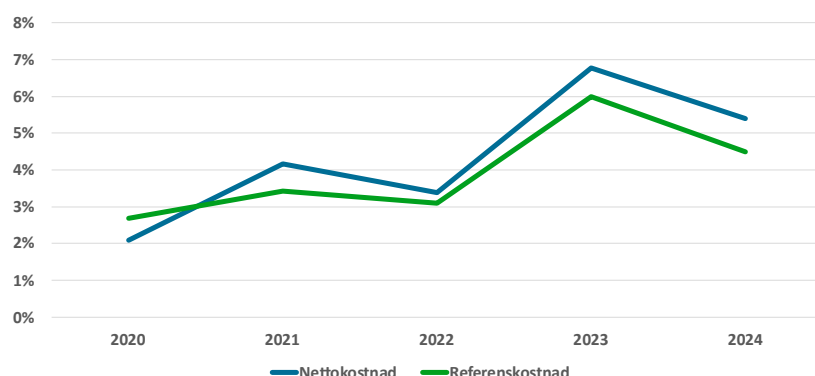

Källa: Kolada

Diagram 4

Netto- och referenskostnadens utveckling för större stad för gymnasiet, i procent de senaste 5 åren

Källa: Koliada

Utvecklingen av nettokostnaden för Umeå Kommun har varierat de senaste 5 åren med en markant ökning från år 2022 till år 2023. Tidigare år har nettokostnaden legat under referenskostnaden men år 2023 ökade nettokostnaden medan referenskostnaden sjönk. För år 2024 är nettokostnaden under referenskostnaden igen. Nettokostnaden har minskat och referenskostnaden har ökat. Vilket innebär att Umeå Kommun har en lägre kostnadsutveckling än den förväntade.

Utvecklingen av nettokostnaden för större stad har varierat mellan åren. Även för större stad har nettokostnaden minskat år 2024. För större stad har referenskostnadens utveckling de senaste åren varit relativt stabil med undantag för år 2023 då även referenskostnaden ökat. För år 2024 minskar både nettokostnaden och referenskostnadens utveckling i ungefär samma takt. Vilket innebär att förutsättningarna för större stad har förbättrats och kostnadsutvecklingen ligger något över referenskostnaden därför ökar större stads nettokostnadsavvikelse.

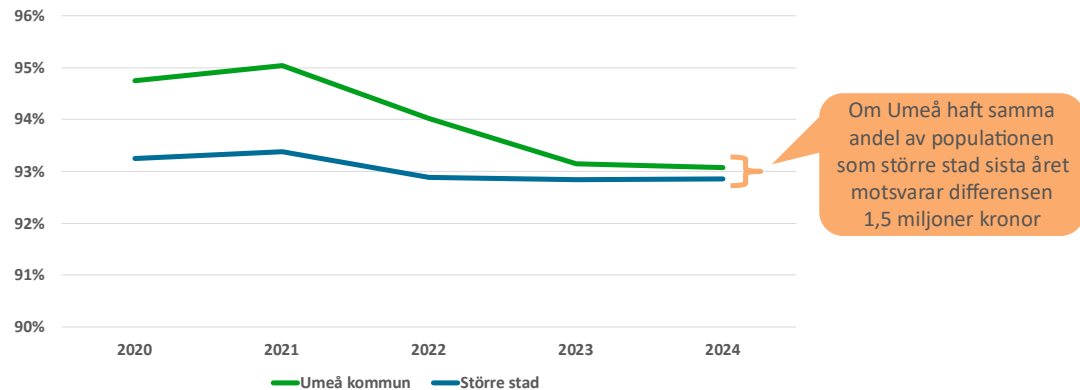
Nettokostnadsavvikelsens minskning år 2024 beror på att Umeå Kommun har en lägre kostnadsutveckling än den förväntade. Där det är referenskostnaden alltså den förväntade kostnadsutvecklingen som ökat mer än nettokostnaden vilket gör att nettokostnadsavvikelsen minskar år 2024. Umeå kommun har dock fortsatt en hög kostnadsnivå.

Andel av population

Syftet är att se om vår andel av populationen som nyttjar aktuell verksamhet avviker i jämförelse med större stad.

Diagram 5

Andel av populationen för gymnasiet i jämförelse med större stad

Källa: Kolada

UMEÅ
KOMMUN

Umeå Kommun har en högre andel av befolkningen i åldersgruppen som befinner sig i gymnasieskolan jämfört med större stad de senaste 5 åren. Andelen har dock minskar sedan 2021 och närmat sig samma andel som större stad. Hade Umeå Kommun haft samma andel av populationen som större stad år 2024 hade Umeå Kommun haft lägre kostnader motsvarande ca. 1,5 mnkr.

Analys av nettokostnadsavvikelse

Bakgrund

I samband med beslut om budget 2021 gav Kommunfullmäktige i uppdrag till berörda nämnder att analysera nettokostnadsavvikelser samt nettokostnadsjämförelser enligt en anvisning från kommunstyrelsen. Dessa analyser har utgjort analysunderlag planeringsprocess för 2023. Uppdraget är därmed avslutat. Efter utvärdering av den nya planeringsprocessen ska dessa analyser fortsättningsvis utgöra ett analysunderlag som en del i ordinarie planeringsprocess.

Begreppsdefinitioner

Nettokostnad:

Verksamhetens nettokostnad, dvs vad verksamheten faktiskt kostar med hänsyn till verksamhetens intäkter.

Nettokostnadsavvikelse:

Nettokostnadsavvikelse är differensen mellan referenskostnaden för en verksamhet och faktisk nettokostnad för en verksamhet i en viss kommun.

Referenskostnad:

Referenskostnaden bygger på kostnadsutjämningen och indikerar vad respektive verksamhet borde kosta enligt kostnadsutjämningssystemet, om kommunen bedriver den verksamheten med genomsnittlig ambitionsnivå och effektivitet samt med hänsyn taget till respektive kommuns strukturella förutsättningar. Dvs den är beräknad för varje enskild kommun och verksamhet. Referenskostnaden rör sig relativt andra kommuner då den beror på kostnadsutvecklingen i rikets alla kommuner.

Nettokostnadsjämförelse:

Jämförelse utifrån verksamhetens faktiska nettokostnader.

Tillvägagångssätt:

Basen för all informationsinhämtning är Kolada. Detta för att säkerställa att det är officiella data och att jämförelser och kontroller av data ska vara lättillgänglig för alla. Jämförelser görs där så är möjligt utifrån att det finns data i Kolada.

Analys:

Individ- och familjenämnden rapporterar nettokostnadsavvikelser för följande verksamheter; individ- och familjeomsorg och LSS.

Analys av nettokostnadsavvikelse bör göras med viss försiktighet före och efter år 2019 då det nya kostnadsutjämningssystemet påverkar.

Individ- och familjeomsorg

Nettokostnadsavvikelse

Nettokostnad för individ- och familjeomsorg avser vård för vuxna med missbruksproblem, barn- och ungdomsvård, övrig vuxenvård, ekonomiskt bistånd samt familjerätt och familjerådgivning. Avser samtlig regi.

Diagram 1

Nettokostnadsavvikelsens utveckling för Individ- och Familjeomsorgen i procent de senaste 5 åren

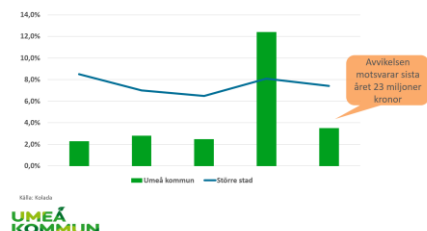
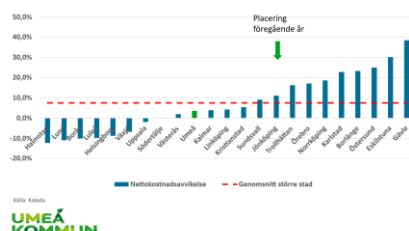

Diagram 2

Nettokostnadsavvikelse Individ- och Familjeomsorgen för större städer år 2024, i procent

Nettokostnadsavvikelsen för individ- och familjeomsorgen har fluktuerat i en mindre skala mellan 2020–2024 och legat lägre i jämförelse med större stad. Med undantag för 2023 då Umeå kommun tillfälligt hade en högre nettokostnad än kommungruppen Större stad. 2024 hade kommunen återigen en lägre nettokostnadsavvikelse än Större stad, en avvikelse om 3,5 %, motsvarande 23 Mkr.

Större stad har också minskat sin nettokostnadsavvikelse något mellan 2023 och 2024, men inte i samma utsträckning. 2024 är nettokostnadsavvikelsen 7,4%, motsvarande 43 mkr för större stad. Däremot tar man en närmare titt på respektive stad, så är det stor spridning emellan de olika städernas nettokostnadsavvikelse. Lägst har Halmstad på -12,4% och högst nettokostnadsavvikelse har Gävle på 38,5%.

Referenskostnadsutveckling jmf med egen nettokostnadsutveckling

Diagram 3

Netto- och referenskostnadsens utveckling för Individ- och Familjeomsorgen i procent de senaste 5 åren

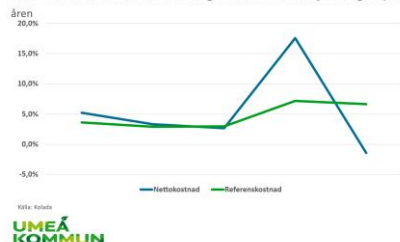
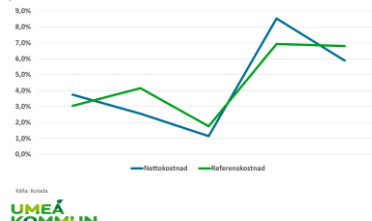

Diagram 4

Netto- och referenskostnadsens utveckling för större stad för Individ- och Familjeomsorgen, i procent de senaste 5 åren

Sett över hela 5-årsperioden har referenskostnaden ökat i samma utsträckning för både Umeå Kommun och större stad. För Umeå kommun ökade referenskostnaden med 7,0% och för större stad 6,8%. Så det är inte på grund utav referenskostnaden som nettokostnadsavvikelsen har förändrats, utan det är beror på nettokostnaden.

Nettokostnaden för Umeå Kommun minskade med -1,4% mellan 2023 och 2024, medan större stad ökade med 5,9%. Gapet mellan referenskostnaden och nettokostnaden är fortsatt större för Umeå Kommun än för större stad. Umeå Kommuns nettokostnadsavvikelse (som visualiseras i diagram 1) ökade markant mellan åren 2022–2023 för att minska igen 2023–2024, medan större stad hade en svagare ökning under hela perioden. Orsaken till att kommunens nettokostnadsavvikelse minskade något igen beror främst beroende på en klassificering av vissa ärenden från IFO till LSS. Övergripande så beror Umeå kommuns nettokostnadsavvikelse på framför allt på kostnader inom barn och ungdomsvård och vuxna missbruksvård och då mer specifikt inom köp av verksamhet. Dyra placeringar

Referenskostnad relativ kostnad per invånare

Diagram 8 visar att nämndens nettokostnad per invånare ligger bland de lägsta i gruppen större stad samtidigt som nettokostnadsavvikelsen ligger bland de högre i gruppen större stad.

Denna skillnad uppkommer till stor del på grund av referenskostnaden och vad Umeå kommun förväntas ha för några kostnader inom IFO området.

Referenskostnaden för IFO området baseras på följande faktorer.

Referenskostnaden för individ- och familjeomsorg redovisas i kronor per invånare den 31/12, och bygger på nettokostnaden för individ- och familjeomsorg (inkl. familjerätt och familjerådgivning) i riket, andel barn 0-19 år i hushåll med låg inkomststandard, andel lågutbildade 20-40-åringar födda i Sverige, tätortsgrad, andel boende i flerfamiljshus byggda 1965-75, antal dagar med sjukpenning i åldersgruppen 16-64 år, andel pendlare över landsgräns, merkostnader för löner enligt löneutjämningsmodellen för individ- och familjeomsorg samt del av standardkostnaderna för administration (delen för politisk verksamhet exkluderas från och med 2023), uppvärmning och befolkningsminskning från utjämningsmodellen för verksamhetsövergripande kostnader. Skillnaden mellan referenskostnaden och standardkostnaden för individ- och familjeomsorgen i kostnadsutjämnningen är dels att referenskostnaden mäter strukturen aktuellt år, medan standardkostnaden utgår från strukturen två år tidigare. Dels ingår delar av standardkostnaden för verksamhetsövergripande kostnader i referenskostnaden. Källa: SKR

Umeå kommun ligger lågt i många utav dessa parametrar vid jämförelse med övriga kommuner inom kommungruppen Större stad. Det är främst parametrar *andelen barn andelen barn 0-19 år under inkomststandard* och *andelen lågutbildade 20-40 år* som Umeå kommun har en lägre andel än de flesta andra kommunerna.

Dessa faktorer påverkar den referenskostnad Umeå kommun ställs mot vilket påverkar nettokostnadsavvikelsen där Umeå genom ett långt och aktivt arbete mot fattigdom och utanförskap förväntas kosta mindre.

De stora kostnadsökningar nämnden kämpat med under 2023 och fortfarande kämpar med under 2025 på IFO området påverkar givetvis kommunens nettokostnad.

Jämför man med Uppsala så har Uppsala en nettokostnadsavvikelse på -0,7% men deras nettokostnad per invånare uppgår till 5 673 kronor jämfört med Umeås kostnad om 5 089 kronor per invånare.

Dessa reflektioner speglas i R12 gruppen av ekonomichefer inriktade mot socialtjänst där man ser att referenskostnaden för IFO området är svårt att beräkna och leder till svängningar i avvikelser genom hur svår social utsatthet är att beräkna.

LSS

Nettokostnadsavvikelse

Avser insatser som ges med stöd av LSS, assistansersättning enligt SFB och HSL (hemsjukvård) i samband med LSS-insatser. Gäller följande insatser: Rådgivning och annat personligt stöd (råd och stöd), personlig assistans enligt LSS och assistansersättning enligt SFB, ledsagarservice, kontaktperson, avlösarservice i hemmet, korttidsvistelse utanför hemmet, korttidstillsyn för skolungdomar över 12 år, boende i familjehem eller i bostad med särskild service för barn och ungdom, boende i bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna samt daglig verksamhet.

Diagram 1

Nettokostnadsavvikelsens utveckling för LSS i procent de senaste 5 åren

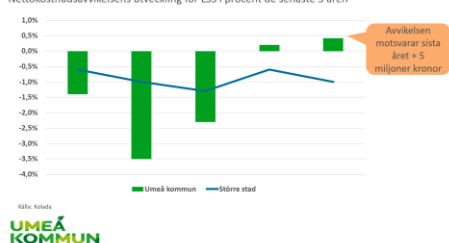
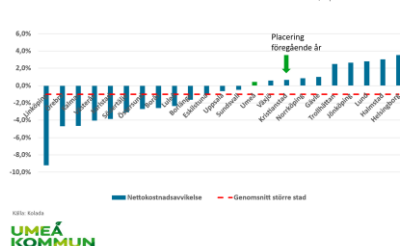

Diagram 2

Nettokostnadsavvikelse LSS för större städer år 2024, i procent

Nettokostnadsavvikelsen har fluktuerat en aning under perioden för Umeå Kommun, medan Större stad legat mer konstant kring -0,6% och -1,0% varje år. Umeå Kommun har haft en lägre nettokostnadsavvikelse än Större stad alla år utom 2023 och 2024. Ett negativt värde innebär att det är ett lägre kostnadsläge än statistiskt förväntat.

Nettokostnadsavvikelsen på 0,4% för Umeå Kommun 2024 motsvarar 5 Mkr och för större stad motsvarar nettokostnadsavvikelsen på -1,0%, -9 Mkr. Inom LSS: en så är det inte lika stora variationer mellan de olika städerna inom gruppen större stad, även fast variationerna ökat något under 2024. Lägst har Linköping på -9,2% och högst har Helsingborg på 3,5%. Samtliga städer ligger väldigt nära vad de statistiskt förväntas kosta.

Referenskostnadsutveckling jmf med egen nettokostnadsutveckling

Diagram 3

Netto- och referenskostnads utveckling för LSS i procent de senaste 5 åren

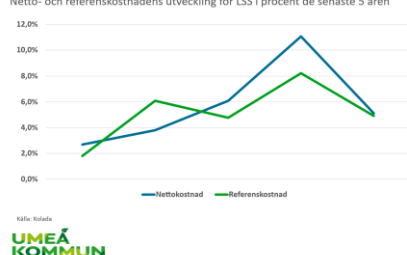

Diagram 4

Netto- och referenskostnads utveckling för större stad för verksamhet x, i procent de senaste 5 åren

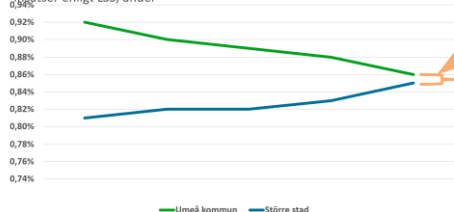

Sett över perioden har referenskostnaden för både Umeå Kommun och större stad följt varandra i stor utsträckning. Nettokostnaden däremot har ökat lite mer över 5-årsperioden för Umeå Kommun än större stad och därav att av Umeå Kommun nu har en högre nettokostnadsavvikelse än större stad (som visualiseras i diagram 1). Utvecklingen av netto- och referenskostnaden för större stad har varit samstämd under hela perioden, därav att deras nettokostnadsavvikelse också varit rätt konstant över perioden.

Andel av populationen

Diagram 5

Andel av populationen för LSS i jämförelse med större stad – Invånare med insatser enligt LSS, andel

En skillnad om 0,01 % - ingen större differens. I och med LSS-utjämningsystemet är det svårt att beräkna en sådan differens.

Källa: Kolada

Vid analys av population har urvalet gjorts utifrån de faktorer som kommunen bör följa upp utifrån Agenda 2030 samt vedertagna effektivitets mått i Kolada. Parametern som jämförs är andelen invånare med insats enligt LSS, jämförelse med större stad.

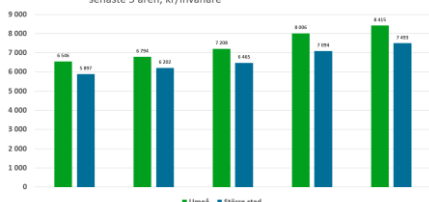
Umeå kommun har tidigare haft en något högre andel invånare med insats enligt LSS än större stad. 2024 är däremot skillnaden endast 0,01 %. I och med LSS-utjämningsystemet så ska i teorin detta balanseras ut inom Sverige. För att exemplifiera detta visas nedan en tabell av LSS-utjämning, kronor per invånare, jämfört med större stad för samma tidsperiod.

LSS-utjämning kommunen, kr/inv	2020	2021	2022	2023	2024
Större stad	642	627	616	736	761
Umeå Kommun	1053	1210	1314	1618	1625

Analys av nettokostnadsjämförelse

Diagram 6

Nettokostnadens utveckling för verksamhet x i jämförelse med större stad de senaste 5 åren, kr/invånare

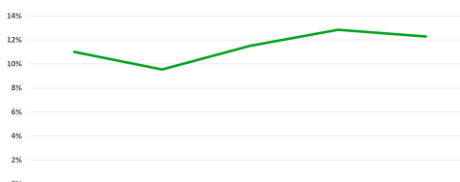

Källa: Kolada

Diagram 7

Procentuell avvikelse i nettokostnad för LSS jämfört med större stad de senaste 5 åren

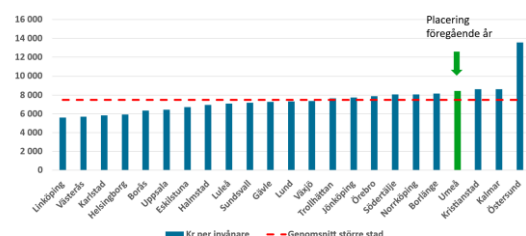

Källa: Kolada

Diagram 8

Nettokostnad LSS för större städer år 2024, kr/invånare

Källa: Kolada

Nettokostnaden har ökat under dessa år med drygt 5,8% per år i Umeå kommun och 5,1 % i större stad.

Sammanfattning

Inom nämndens verksamheter granskas och analyseras nettokostnadsavvikelser för individ- och familjeomsorg och LSS. Dels förändringen emellan 2023 och 2024, men främst hur utvecklingen av nyckeltalen varit under en 5-års period.

För individ- och familjeomsorgen inklusive försörjningsprocesserna var nettokostnadsavvikelsen 2024 3,9% eller 26 Mkr. Fortsatt en något större avvikelse än tidigare år, men en klar förbättring gentemot föregående år. Orsaken till den minskade kostnaden är främst beroende på en klassificering av vissa ärenden från IFO till LSS.

Att Umeå kommun ändå fortsatt har höga nettokostnader beror framför allt på kostnader inom barn och ungdomsvård och vuxna missbruksvård. Mer specifikt inom köp av verksamhet, dyra placeringar för individer med komplexa behov. Under 2024 så har insatser gjorts för att försöka mildra den ekonomiska effekten, men trots färre placerade så har kostnaderna ökat på grund utav att priset per dygn ökat hos externa aktörer.

Större stad hade en högre nettokostnadsavvikelse än Umeå Kommun, på 7,9%. Om Umeå skulle haft samma procentuella avvikelse som snittet i större stad skulle det innebära att avvikelsen skulle öka från 26 Mkr till 46 Mkr.

För LSS inklusive försörjningsprocesserna var nettokostnadsavvikelsen 2024, 0,4% eller 5 Mkr. Där Umeå kommun kostnadsmässigt ligger väldigt nära vad som är statistiskt förväntat. Om Umeå skulle haft samma procentuella avvikelse som snittet i större stad skulle det innebära att avvikelsen skulle minska till -9 Mkr. Total ekonomisk effekt skulle dock vara mindre då detta med stor sannolikhet skulle innebära en minskad ersättning i LSS-utjämningen.

Analys av nettokostnadsavvikelse 2020 – 2024, Äldreomsorgen

Bakgrund

I samband med beslut om budget 2021 gav Kommunfullmäktige i uppdrag till berörda nämnder att analysera nettokostnadsavvikelser samt nettokostnadsjämförelser enligt en anvisning från kommunstyrelsen. Efter utvärdering av den nya planeringsprocessen 2023, beslutades att analyserna fortsättningsvis ska utgöra ett analysunderlag som en del i ordinarie planeringsprocess.

Begreppsdefinitioner

Nettokostnad:

Verksamhetens nettokostnad, dvs vad verksamheten faktiskt kostar med hänsyn till verksamhetens intäkter.

Nettokostnadsavvikelse:

Nettokostnadsavvikelse är differensen mellan referenskostnaden för en verksamhet och faktisk nettokostnad för en verksamhet i en viss kommun.

Referenskostnad:

Referenskostnaden bygger på kostnadsutjämningen och indikerar vad respektive verksamhet borde kosta enligt kostnadsutjämningssystemet, om kommunen bedriver den verksamheten med genomsnittlig ambitionsnivå och effektivitet samt med hänsyn taget till respektive kommuns strukturella förutsättningar. Dvs den är beräknad för varje enskild kommun och verksamhet. Referenskostnaden rör sig relativt andra kommuner då den beror på kostnadsutvecklingen i rikets alla kommuner.

Nettokostnadsjämförelse:

Jämförelse utifrån verksamhetens faktiska nettokostnader.

Tillämpningsanvisning för analys av nettokostnadsavvikelse och nettokostnadsjämförelse

Basen för all informationsinhämtning är Kolada. Detta för att säkerställa att det är officiella data och att jämförelser och kontroller av data ska vara lättillgänglig för alla. Jämförelser ska göras där så är möjligt utifrån att det finns data i Kolada.

Analys av nettokostnadsavvikelse

Ansaret att rapportera analys av nettokostnadsavvikelse åvilar den nämnd som har grunduppdraget enligt reglementet. Analys ska ske i samverkan med berörda nämnder.

För- och grundskolenämnden ska rapportera nettokostnadsavvikelser för följande verksamheter; förskola, fritidshem och grundskola

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ska rapportera nettokostnadsavvikelser för verksamheten gymnasieskola

Individ- och familjenämnden ska rapportera nettokostnadsavvikelser för verksamheterna individ- och familjeomsorg och LSS

Äldrenämnden ska rapportera nettokostnadsavvikelser för verksamheten äldreomsorg

I analyserna av dessa verksamheter ska följande analysområden ingå:

- **Nettokostnadsavvikelse**

- utveckling senaste 5 åren

- jmf större stad

- diagram 1 och 2 (se bilaga)

- **Referenskostnadsutveckling jmf med egen nettokostnadsutveckling**

- utveckling senaste 5 åren

- jmf större stad

- diagram 3 och 4 (se bilaga)

- **Andel av population där så är möjligt utifrån Kolada**

- utveckling senaste 5 åren

- utvalda andelstal

- jmf större stad

- diagram 5 (se bilaga)

Nettokostnadsavvikelse

Syftet är att analysera trenden för hur den egna kommunen rör sig relativt större stad. Beskriv väsentliga händelser som har påverkat utvecklingen av nettokostnadsavvikelsen jämfört med större stad. Som stöd används diagram 1 och 2, (se bilaga). Diagrammen ska inte analyseras var för sig utan vara ett stöd i en samlad analys av trender.

Referenskostnadens utveckling jämfört med nettokostnadens utveckling

Syftet är att se om det är referenskostnaden eller nettokostnadens utveckling som har påverkat nettokostnadsavvikelsen.

Analysen ska visa om nettokostnadsavvikelsens utveckling beror på nettokostnadsutvecklingen i egen verksamhet eller beror på förändringar i referenskostnad. Analysen ska även innehålla analys av större stads utveckling av samma parametrar. Som stöd används diagram 3 och 4, (se bilaga). Diagrammen ska inte analyseras var för sig utan vara ett stöd i en samlad analys av utvecklingen.

Andel av population

Syftet är att se om vår andel av populationen som nyttjar aktuell verksamhet avviker i jämförelse med större stad. Om andel av population saknas i Kolada får andra typer av officiella nationella data som förstärker analysen användas. Där andel avviker positivt eller negativt gentemot större stad ska de ekonomiska effekterna av denna differens bedömas.

Analys av nettokostnadsjämförelse

Ansvar att rapportera analys av nettokostnadsjämförelse åvilar den nämnd som har grunduppdraget enligt reglementet. Analys ska ske i samverkan med berörda nämnder.

Fritidsnämnden ska rapportera nettokostnadsjämförelser för fritidsverksamheten.

Kulturnämnden ska rapportera nettokostnadsjämförelser för kulturverksamheten.

I analyserna av dessa verksamheter ska följande ingå:

• Nettokostnadsjämförelse

-utveckling senaste 5 åren (kr och %-fördelning)

-jmf större stad

-diagram 6, 7 och 8 (se bilaga)

Syftet med analysen är att jämföra verksamhetens nettokostnadsutveckling med större stad. En beskrivning av faktiska eller bedömda orsaker av utvecklingen hos några större städer ska ingå. Analyserna syftar till att visa på i vilken riktning verksamheten rör sig relativt större stad över tid. Som stöd används diagram 6, 7 och 8, (se bilaga). Diagrammen ska inte analyseras var för sig utan vara ett stöd i en samlad analys av utvecklingen. Fokus ska ligga på väsentliga orsaker till utvecklingen över tid.

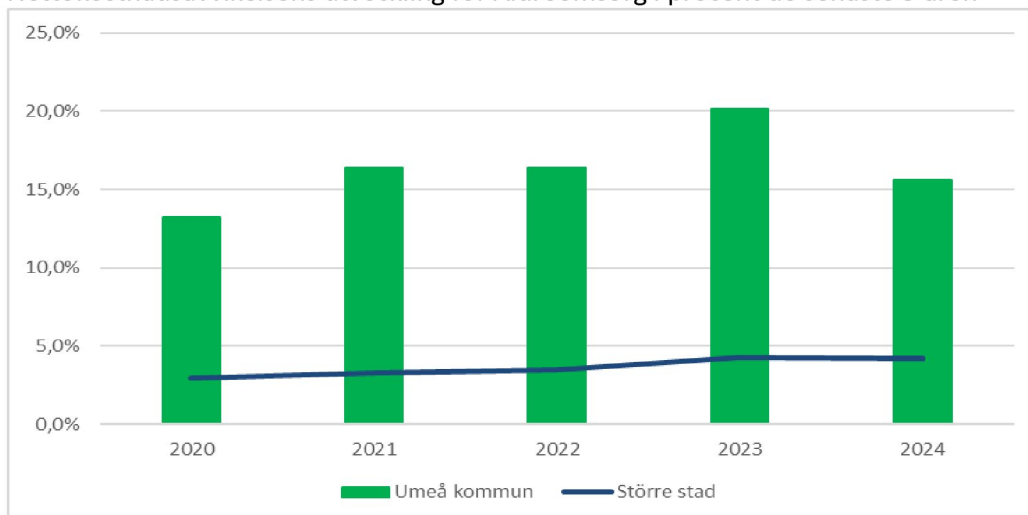
Nettokostnadsavvikelse - Äldreomsorgen

Äldrenämnden rapporterar nettokostnadsavvikelser för verksamheten äldreomsorg

Nettokostnadsavvikelsen för äldreomsorg inkluderar kostnader för särskilt boende, ordinärt boende och öppen verksamhet äldreomsorg.

Diagram 1

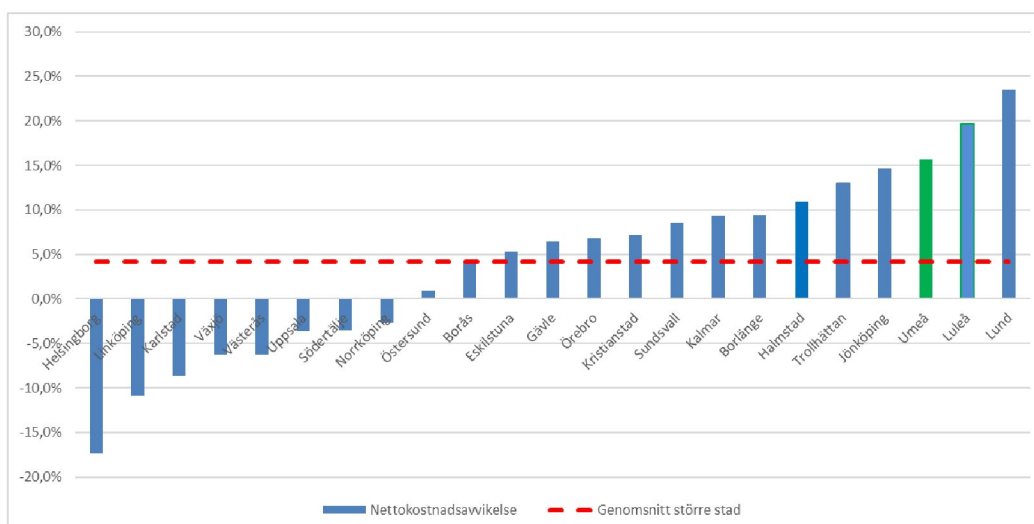
Nettokostnadsavvikelsens utveckling för Äldreomsorg i procent de senaste 5 åren

Nettokostnadsavvikelsen för Umeå Kommun har varierat under de senaste 5 åren. År 2024 motsvarar avvikelserna 220 miljoner kronor för Umeå Kommun. Vilket betyder att kostnaden för kommunens äldreomsorg är högre än den förväntade kostnaden med tanke på strukturen. År 2023 var den redovisade avvikelserna 265 miljoner kronor. Nettokostnadsavvikelsen har minskat med 45 miljoner jämfört med föregående år.

Diagram 2

Nettokostnadsavvikelse Äldreomsorg för större städer år 2024, i procent

Nettokostnadsavvikelsen har ökat i genomsnitt mellan 2020 och 2024 med 9 Mnkr. När vi gör jämförelsen av nettokostnadsavvikelsen gentemot större stad ligger Umeå Kommuns nettokostnadsavvikelse markant högre. De senaste två åren 2023 till 2024 har nettokostnadsavvikelsen förändrats från 20,2% till 15,6%, en förbättring med 4,6%.

Gruppen större stad minskade också sin nettokostnadsavvikelse mellan 2023 o 2024 men mindre än Umeå. De minskade från 4,3% år 2023 till 4,2% år 2024, dvs 3 Mnkr i genomsnitt under 2020 till 2024, att jämföras med Umeås 9 Mnkr.

Diagram 2 visar nettokostnadsavvikelsen för större städer år 2024 i procent och vi kan då se att Umeå Kommun placerar sig i den kvartilen med högre avvikelse med våra 15,6%. Den kommun som har högst är Lund med 23,5% och den som har lägst är Helsingborg med -17,4%.

Kommunens placering har förbättrats en placering jämfört med 2023. En orsak till den större avvikelsen återfinns till viss del i att Umeå under de senare åren uppfyllt villkoren för prestationsbidrag som bidragit till höga kostnaderna inom samtliga verksamheter.

Referenskostnadsutveckling jmf med egen nettokostnadsutveckling

Diagram 3

Netto- och referenskostnadens utveckling för Umeå, ÄO i procent de senaste 5 åren

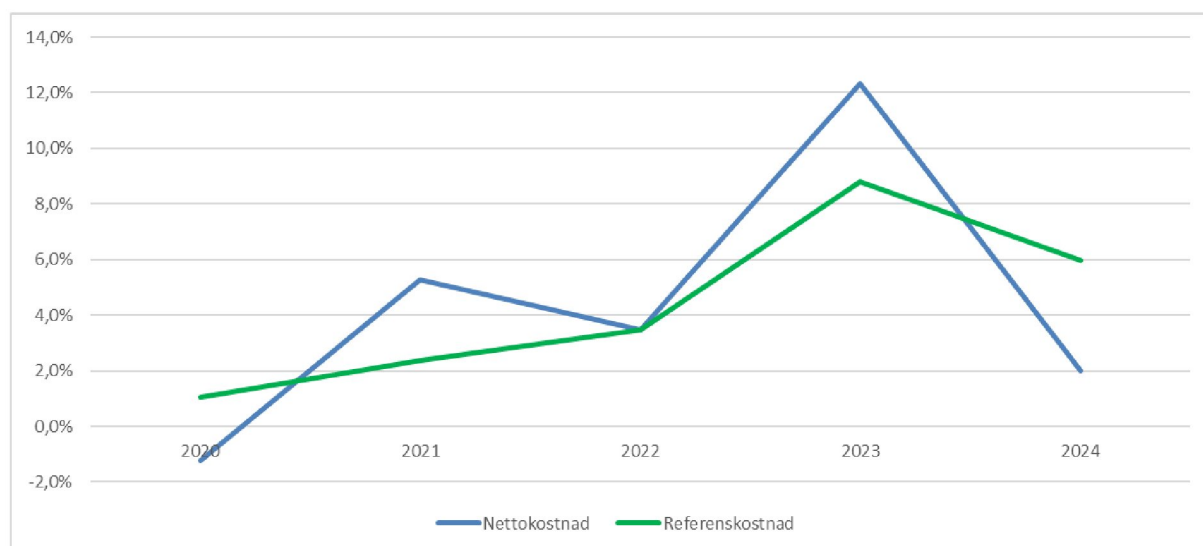
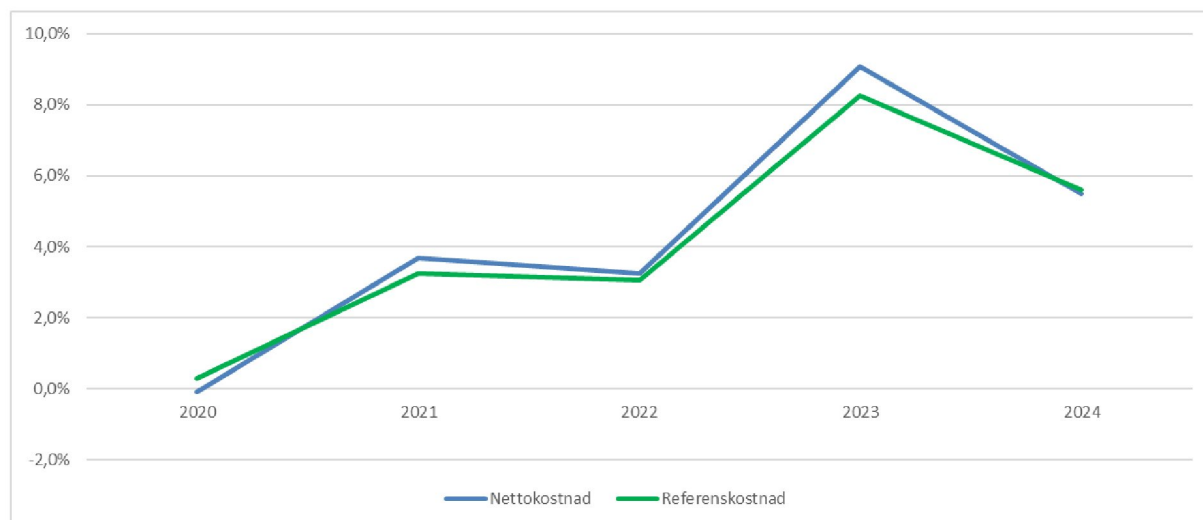

Diagram 4

Netto- och referenskostnadens utveckling för större stad för ÄO, i procent de senaste 5 åren

Utvecklingen av nettokostnaden för Umeå Kommun har varierat kraftigt under perioden. Trenden över tid är att utvecklingen ligger runt 4%. Det är en ökning det senaste året som ger en högre

trendutveckling. Nettokostnaden är bruttokostnaden minus bruttointäkt, det vill säga vad verksamheten har kostat per invånare. Det har varit en stor rörlighet på nettokostnaden utifrån grafen och i kronor är det en förhållandevis liten ökning mellan 2023 då det var 11 864 kr/invånare och 2024 då det hade ökat till 12 101 kr/invånare, en ökning med 237 kr, att jämföras med nettokostnadens ökning mellan 2023 och 2024 som uppgick till 591 en förändring med 6,0%.

Utvecklingen av referenskostnaden har varit 4,3% i snitt för perioden. Referenskostnaden har minskat något det sista året.

Utvecklingen av nettokostnaden för kommungruppen större stad har däremot i större utsträckning följt samma utveckling som gruppens referenskostnad. 2024 ökade större stads referenskostnad med 5,6% medan Umeås ökade med 6,0%.

Om vi tittar på referenskostnaden dvs en tänkt kostnadsnivå 2024 utifrån modellen;

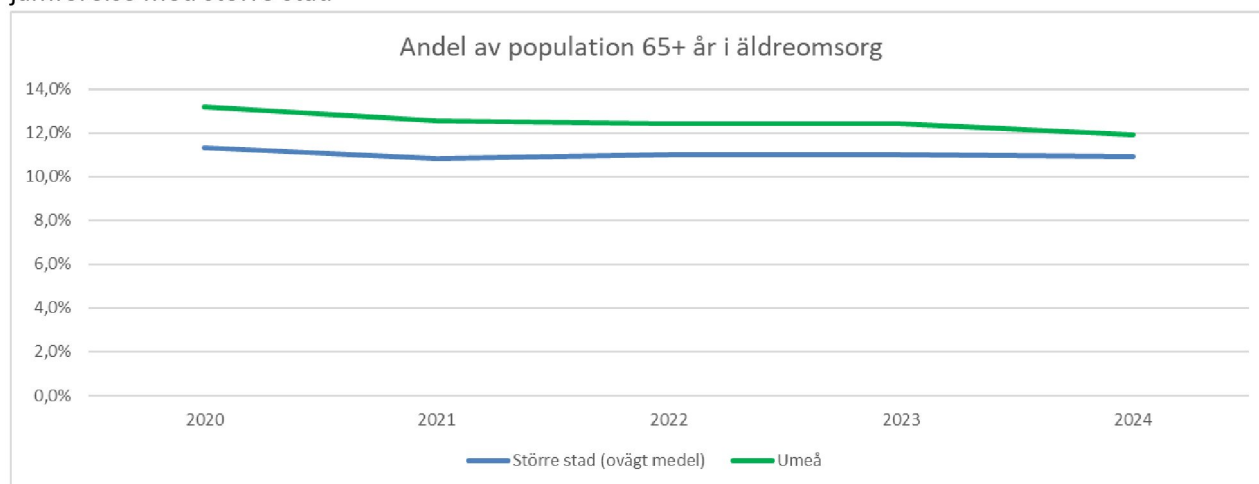
Umeå kommun	10 464 kr per invånare
Större stad	12 706 kr per invånare

Vilket innebär en skillnad om 2 242 kr per invånare eller 301 miljoner kronor med Umeås befolkningens mängd år 2024 som är 134 249 personer i olika åldrar.

Andel av populationen

Diagram 5

Andel av populationen 65+ i äldreomsorg - särskilt boende eller med hemtjänst i ordinärt boende i jämförelse med större stad

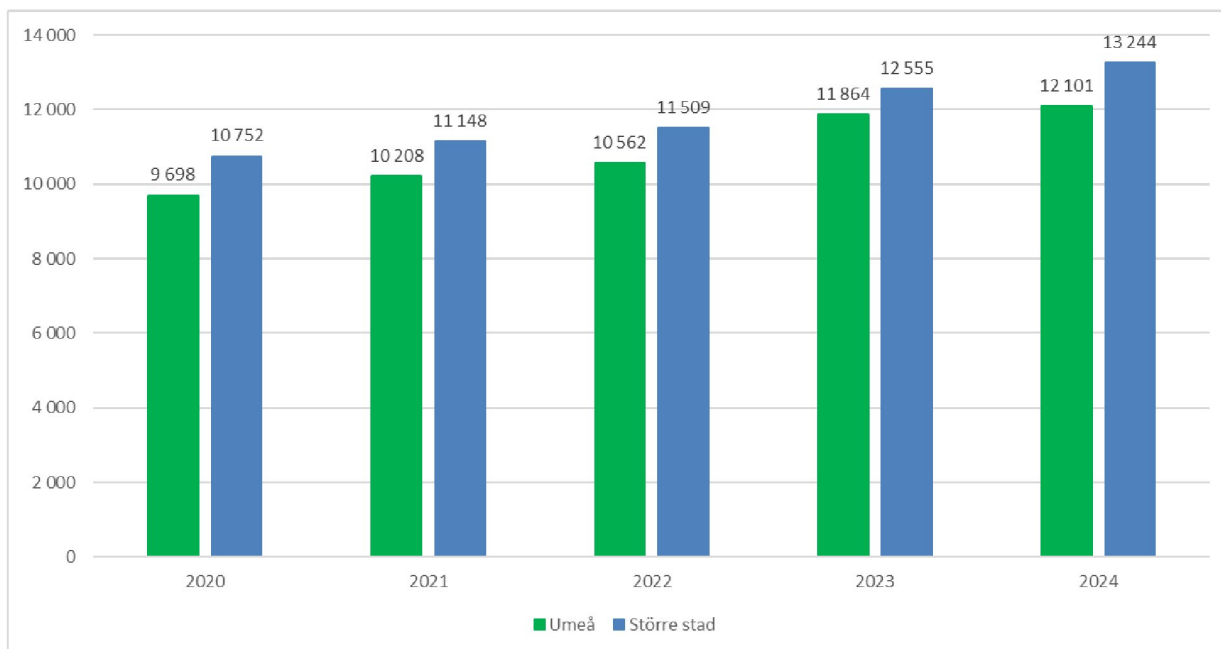

Parametern som jämförs är andelen invånare 65+ i särskilt boende eller med hemtjänst i ordinärt boende i jämförelse med större stad. Alla kommuner utgår ifrån Socialtjänstlagen (SoL) och Hälso- och Sjukvårdslagen, vilken reglerar kommunernas äldreomsorg och annan socialtjänst. Umeå kommun har en högre andel invånare 65+ i särskilt boende eller med hemtjänst i ordinärt boende än större stad. I snitt under femårsperioden är skillnaden 1,5 %. Sista året är skillnaden 1,0% att jämföras med 2020 då det var 1,9%.

Analys av nettokostnadsjämförelse

Diagram 6

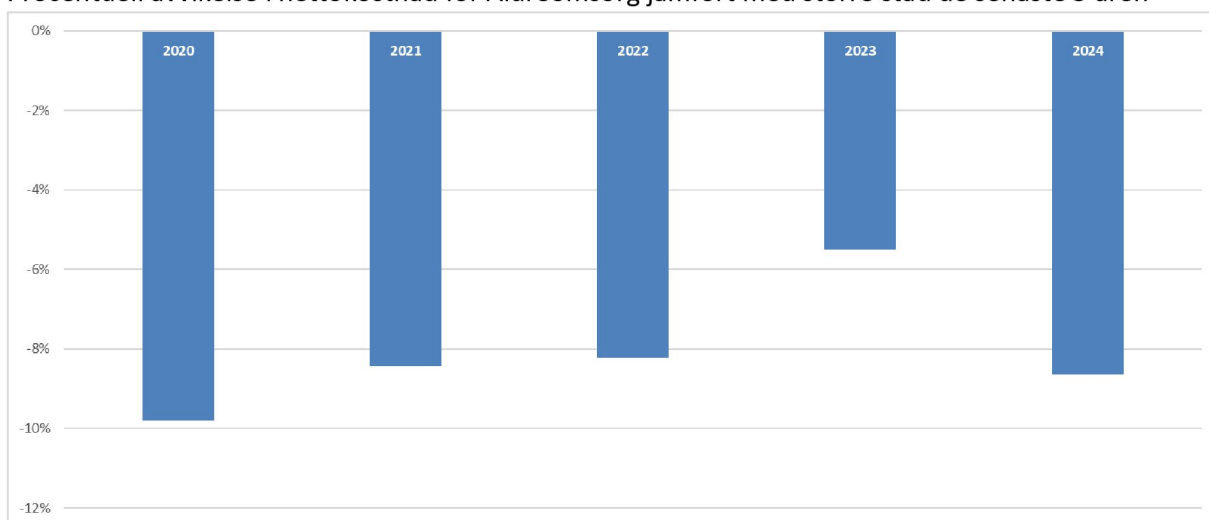
Nettokostnadens utveckling för Äldreomsorg i jämförelse med större stad de senaste 5 åren, kr/invånare

Nettokostnadens utveckling de senaste åren i kr/invånare visar att Umeå Kommuns äldreomsorg har lägre kostnad per invånare jämfört med större stad. 2024 var vår verksamhet 1 143 kronor billigare per invånare jämfört med större städer. Kostnadsökningen har varit liknande från 2012 till 2024 både för Umeå Kommun och större stad. Umeå har år mellan 2023 och 2024 en ökad nettokostnad för äldreomsorg per invånare med 2,0% medan gruppen större stad har 5,5%.

Diagram 7

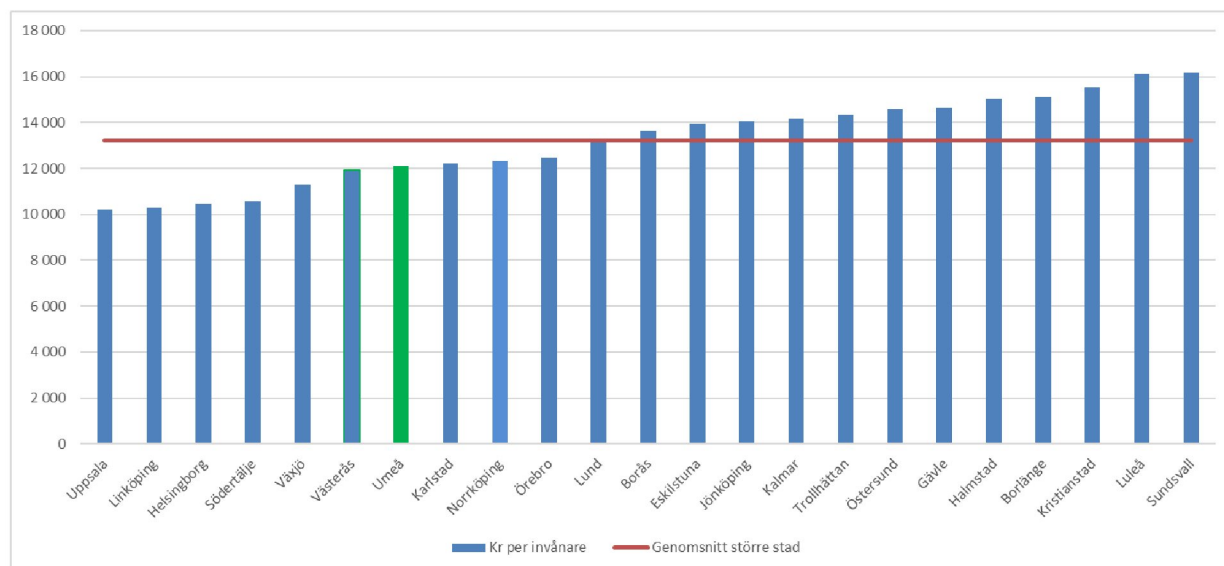
Procentuell avvikelse i nettokostnad för Äldreomsorg jämfört med större stad de senaste 5 åren

Vid jämförelse med större stad och år 2023 så ligger Umeå kommun två placeringar bättre 2024. Sundsvall är den kommun med högst nettokostnad per invånare med 16 184 kr per invånare, vilket är 4 083 kr mer per invånare än Umeå kommun.

Diagram 8

Nettokostnad Äldreomsorg för större städer år 2024, kr/invånare

Sammanfattande analys

För äldreomsorgen inklusive försörjningsprocesserna var nettokostnadsavvikelsen 2024, 15,6 % eller 220 mnkr.

I analysen av äldreomsorgens avvikelse handlar det främst om att Umeå har en högre andel invånare 65 år eller äldre med insatser i särskilt boende eller hemtjänst i ordinärt boende. Kostnaden per brukare i särskilt boende är högre jämförbart mot större stad medan den är lägre i hemtjänsten. Antalet brukare i hemtjänst är något högre än snittet större stad medan det är lägre i Särbo. Trots ökning av antalet 80 år och äldre syns ingen ökning av antal brukare inom äldreomsorgen i Umeå. Nettokostnadsavvikelsen har minskat med 45 mnkr jämfört med 2023 främsta orsaken är arbetet med kostnadsnivåerna inom alla verksamheter.

En fortsatt förflyttning av kommunens insatser behöver ske från vård- och omsorgsboende till hemtjänst och hemsjukvård samtidigt som förebyggande insatser behöver vara i fokus, för att garantera en långsiktigt hållbar äldreomsorg där medborgare över 65 år har god hälsa och ett tryggt åldrande. Samt fortsätta och öka införandet av digitala insatser och trygghetsskapande teknik.

Nettokostnadsjämförelse fritidsverksamhet

Bakgrund

Nettokostnadsjämförelsen görs årligen som en del i Umeå kommuns ordinarie planeringsprocess. Uppgifterna är hämtade från kolada.se samt SCB.se.

Nettokostnadsjämförelsen baseras på utvecklingen senaste 5 åren. Jämförelser görs mot gruppen "större stad", vilket är kommuner med minst 50 000 invånare varav minst 40 000 invånare i den största tätorten. I gruppen ingår 23 st kommuner, dessa är:

Borlänge, Borås, Eskilstuna, Gävle, Halmstad, Helsingborg, Jönköping, Kalmar, Karlstad, Kristianstad, Linköping, Luleå, Lund, Norrköping, Sundsvall, Södertälje, Trollhättan, Umeå, Uppsala, Västerås, Växjö, Örebro och Östersund.

Nettokostnad fritidsverksamhet, Umeå kommun

Av Umeå kommuns totala nettokostnad 2024 (68 705 kr/inv) avsåg 3,5% fritidsverksamhet, vilket motsvarar 2 407 kr/invånare. Åren innan (2020–2023) har andelen varit som lägst 3,5% och som högst 3,9%.

I Umeås nettokostnad för fritidsverksamhet ingår förutom intäkter och kostnader i fritidsnämndens redovisning, även delar som finns under tekniska nämnden (lokaler, städ, IT) samt kommunstyrelsen (kapitalkostnader, kommungemensamma kostnader).

Fritidsverksamhet	2020	2021	2022	2023	2024
antal invånare	130 224	130 997	132 235	133 091	134 249
nettokostnad mnkr	257,2	288,7	307,2	328,6	323,1
nettokostnad, kr/inv	1 975	2 204	2 323	2 469	2 407

Umeås nettokostnad för fritidsverksamhet år 2024 var 2 407 kr/invånare (323,1 mnkr) och fördelades enligt nedan:

- Intäkter -609 kr/inv (-81,8 mnkr)
- Personalkostnader 801 kr/inv (107,5 mnkr)
- Lämnade bidrag 241 kr/inv (32,4 mnkr)
- Lokalkostnader 1 088 kr/inv (146,1 mnkr)
- Övriga kostnader 886 kr/inv (118,9 mnkr)

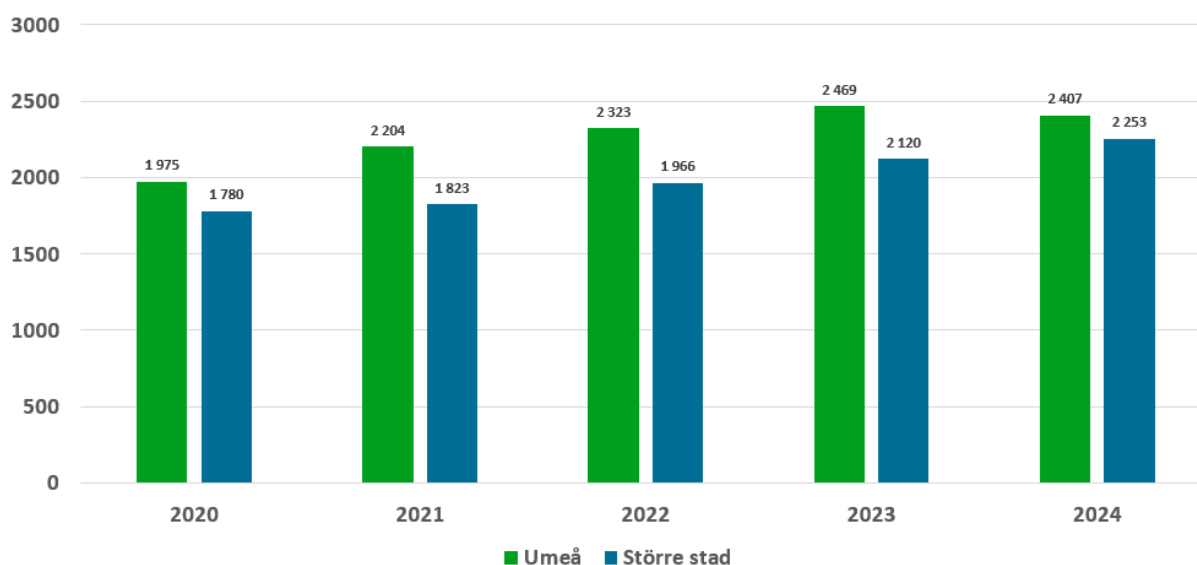
Personalkostnader, lämnade bidrag samt lokalkostnader har legat på samma nivå de senaste 5 åren. Intäkter och övriga kostnader har däremot förändrats en hel del, båda dessa poster sjönk betydligt under pandemin men har sedan ökat igen.

Under pandemin sjönk intäkterna till -57 mnkr (pga minskad uthyrning av idrottsanläggningar och färre besökare på baden). År 2022 återgick intäkterna till samma nivå som före pandemin. 2023 ökade intäkterna ytterligare men detta berodde på ett tillfälligt tillskott i form av medfinansiering för arrangemanget SM-veckan sommar. År 2024 var intäkterna -81,8 mnkr, en minskning från året innan men i en normal nivå.

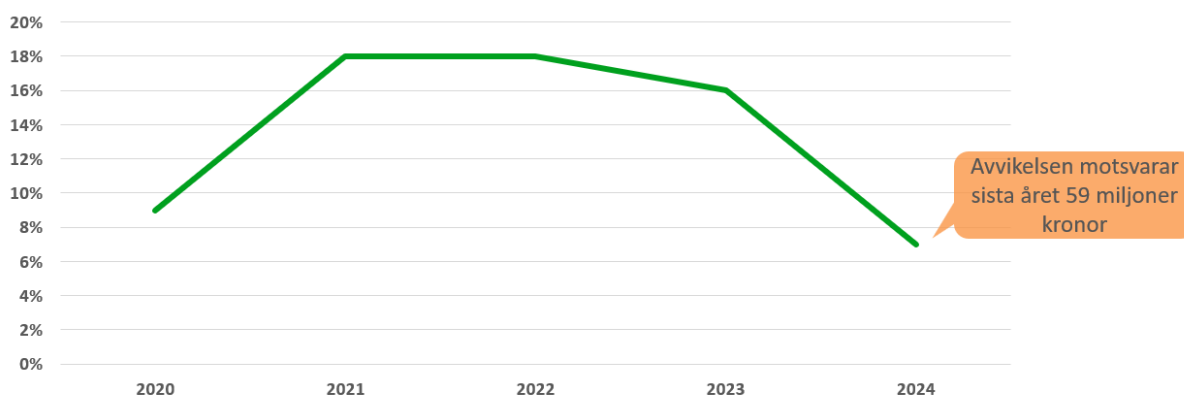
Övriga kostnader var som lägst 73 mnkr under pandemin, och som mest 130 mnkr år 2023 (varav ca 13 mnkr i ökade kostnader kopplat till SM-veckan). År 2024 sjönk övriga kostnader en aning, ner till 118,9 mnkr. I övriga kostnader ingår bl a kapitalkostnader (avskrivningar på gjorda investeringar), verksamhetskostnader i form av inköp av varor och tjänster, fördelade kommungemensamma kostnader för städ, IT mm.

Nettokostnad fritidsverksamhet, jämförelse

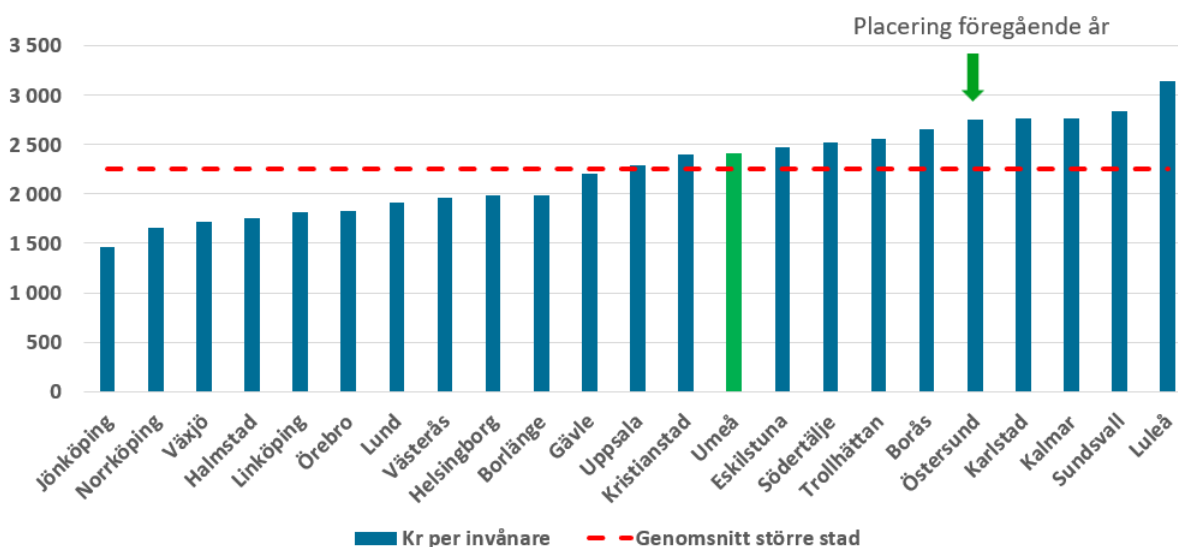
De senaste fem åren har Umeå haft en högre nettokostnad per invånare jämfört med gruppen större stad.

Umeås nettokostnad har ökat med 22% under perioden, från 1 975 kr/invånare till 2 407 kr/invånare. Motsvarande ökning för gruppen större stad är 24%. Den procentuella avvikelser mellan Umeå och större stad har minskat en aning, från att Umeå var 9% högre år 2020 till att vara 7% högre år 2024. Åren däremellan var dock Umeå 16–18% högre.

Av de 23 kommuner som ingår i gruppen större stad var det nio som hade en högre nettokostnad för fritidsverksamhet än Umeå år 2024 (året innan var det endast fyra kommuner med högre nettokostnad). Lägst nettokostnad för fritidsverksamhet hade Jönköping med 1 463 kr/invånare, högst hade Luleå med 3 136 kr/invånare. Genomsnittet för gruppen större stad var 2 253 kr/invånare.

Nettokostnad per verksamhet

Fritidsverksamheten är indelad i tre verksamheter (idrotts- och fritidsanläggningar, fritidsgårdar samt allmän fritidsverksamhet). Fördelningen av kostnader mellan dessa visas nedan där procent inom parentes visar föregående års andel. Vid jämförelse mot större stad hade Umeå något lägre procentuell andel för idrotts- och fritidsanläggningar samt fritidsgårdar medan allmän fritidsverksamhet var något högre.

	Umeå	Större stad
Idrotts- och fritidsanläggningar	69% (67%)	71% (70%)
Fritidsgårdar	13% (13%)	14% (14%)
Allmän fritidsverksamhet	18% (20%)	15% (16%)

Idrotts- och fritidsanläggningar

Idrottsanläggningar, kr/inv	2020	2021	2022	2023	2024
Större stad	1 250	1 254	1 322	1 481	1 602
Umeå	1 344	1 507	1 605	1 654	1 660
Diff i kr	94	253	283	173	58
Diff i %	8%	20%	21%	12%	4%

Umeås nettokostnad per invånare gällande drotts- och fritidsanläggningar har varit högre än större stad under perioden 2020–2024. Skillnaden var störst åren 2021–2022 då Umeås nettokostnad var ca 20% högre, men har sedan sjunkit ner till endast 4% högre år 2024. Nettokostnaden för idrotts- och fritidsanläggningar i Umeå har ökat med 24% mellan åren 2020 och 2024, motsvarande ökning för större stad är 28%.

Det är dock svårt att jämföra nettokostnaden med andra kommuner då vissa kommuner har sina anläggningar i bolag, vilket innebär att kostnaden inte ingår i kommunernas nettokostnad som presenteras på kolada.se. Ett rimligt antagande till varför Umeå har en hög nettokostnad är att Umeå har ett brett utbud av anläggningar. Umeå har en mångfald av föreningsliv, både bredd och elit, vilket fordrar bra anläggningar sommar som vinter. Det finns ett starkt elitidrottsgymnasium samt idrottshögskola, dessa samt idrottsförbunden ställer också höga krav på anläggningarna.

Fritidsgårdar

Fritidsgårdar, kr/inv	2020	2021	2022	2023	2024
Större stad	264	275	299	307	323
Umeå	263	291	308	315	308
Diff i kr	-1	16	9	8	-15
Diff i %	0%	6%	3%	3%	-5%

Under perioden 2020–2024 har nettokostnaden per invånare gällande fritidsgårdar varit i ungefär samma nivå i Umeå som större stad. Umeås nettokostnad har varit som mest 6% högre och som lägst -5% mindre än större stad. Mellan åren 2020 och 2024 har Umeås nettokostnad ökat 17% medan större stads nettokostnad har ökat med 22%.

Umeå har 13 mötesplatser för ungdomar samt 1 för vuxna med funktionsnedsättning. Hur många mötesplatser och/eller öppettider andra kommuner har finns inte angivet i Kolada varför det är svårt att jämföra nettokostnaden. Fritidsgårdar är inte alltid organiserade under fritidsverksamhet, i vissa kommuner kan de tillhöra andra verksamheter så som utbildningsförvaltning eller socialförvaltning, vissa kommuner har även föreningsdrivna fritidsgårdar.

Allmän fritidsverksamhet

Allmän fritidsverksamhet, kr/inv	2020	2021	2022	2023	2024
Större stad	298	346	344	333	329
Umeå	368	407	410	500	439
Diff i kr	70	61	66	167	110
Diff i %	23%	18%	19%	50%	33%

Umeås nettokostnad för allmän fritidsverksamhet har varit högre än större stad under perioden 2020–2024, som mest hade Umeå 50% högre nettokostnad (år 2023 då Umeå anordnade SM-veckan vars kostnader bokfördes som allmän fritidsverksamhet). Mellan åren 2020–2024 har Umeå höjt nettokostnaden för allmän fritidsverksamhet med 19%. Motsvarande ökning för större stad är endast 10%.

I Umeå kommuns kostnader för allmän fritidsverksamhet ingår tex personalkostnader för föreningsbyrå/stab, all utbetalning av föreningsstöd samt vissa övergripande poster så som utbildning och marknadsföring.

Att jämföra nettokostnaden med andra kommuner är även i detta fall svårt då uppgifterna i Kolada inte visar nog mycket information, tex hur kommunerna är organiserade och struktur gällande föreningsstöd. I Umeå betalar föreningar subventionerad taxa för att nyttja anläggningarna och samtidigt kan de söka aktivitetsstöd som för år 2024 uppgick till 14 kr/deltagare och tillfälle. Vissa andra kommuner har i stället 0-taxa, vilket innebär att föreningar nyttjar anläggningarna gratis, men då är också aktivitetsstödet lägre. Exempelvis har Luleå kommun 0-taxa och ett aktivitetsstöd på 5 kr/deltagare och tillfälle (år 2024). Detta innebär att Umeå har högre intäkter, men samtidigt högre kostnad för aktivitetsstöd.

Summering

Umeå kommuns nettokostnad per invånare för fritidsverksamhet har varit högre än större stad senaste 5 åren, dock har den procentuella avvikelser mellan Umeå och större stad minskat en aning.

Att göra en korrekt jämförelse av nettokostnaden för fritidsverksamhet mellan Umeå kommun och gruppen större stad är svårt, kostnader beror som tidigare nämnts i rapporten, på hur kommunerna är organiserade, vad som ingår i fritidsverksamheten, om anläggningar redovisas i kommunen eller i bolag, struktur för föreningsstöd osv.

Ett kallare klimat kan vara en orsak till högre nettokostnad, bl a ställs krav från elitidrottsförbund på säsongslängder, vilket tex kan innebära att konstgräsplaner behöver värmas upp tidig vår/sen höst till höga kostnader. Med ett kallare klimat kommer också ett ökat behov av inomhusanläggningar. En annan faktor som kan påverka nettokostnaden är avstånd till andra kommuner. Långa avstånd ger inte samma möjlighet att nyttja andra kommuners anläggningar, behovet ökar då att bygga egna kostsamma anläggningar.

Nettokostnadsjämförelse kulturverksamhet

Bakgrund

I samband med beslut om budget 2021 gav kommunfullmäktige i uppdrag till vissa nämnder att analysera nettokostnadsavvikelser samt nettokostnadsjämförelser enligt en anvisning från kommunstyrelsen. Dessa analyser har utgjort underlag fram till och med planeringsprocessen för 2023. I den nuvarande planeringsprocessen är dessa nettokostnadsjämförelser en del i den ordinarie planeringsprocessen.

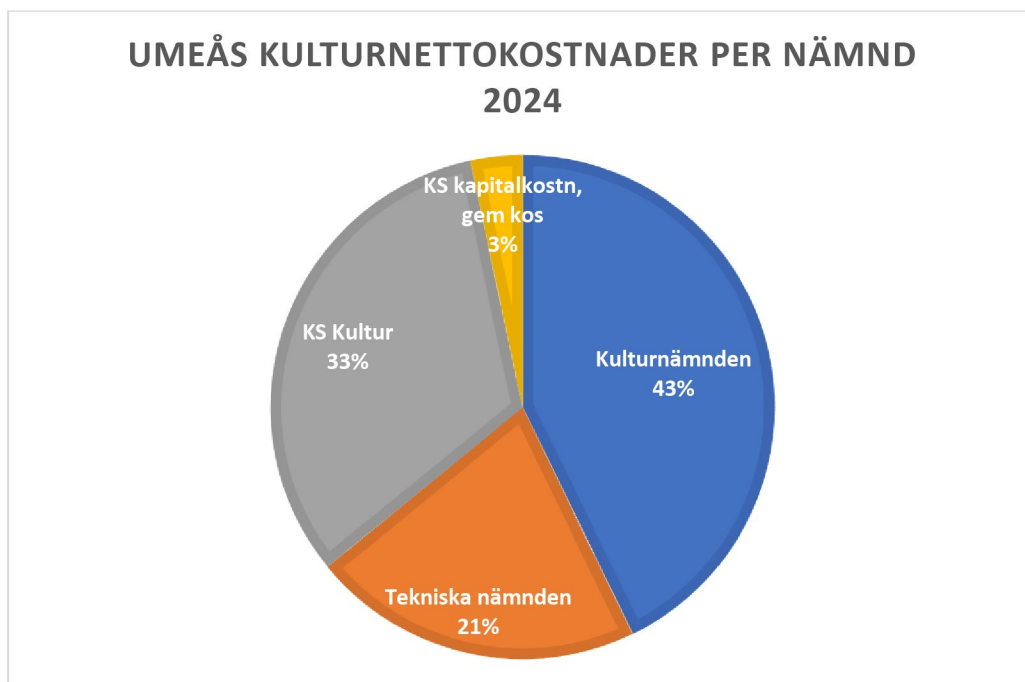
- Uppgifterna är hämtade från kolada.se förutom uppgifter om kostnadsslag och intäkter som hämtats från scb.se. Uppgifterna beskrivs i kronor per invånare (kr/inv.), procent och miljoner kronor (mnkr)
- Ingen kontakt med några kommuner har gjorts för att ytterligare jämföra redovisningen av kulturnettokostnader.
- Kulturverksamhet utgörs av allmän kultur, bibliotek, musik- och kulturskola samt stöd till studieorganisationer.
- Kommungruppen större stad består av totalt 23 städer. Umeås närmsta kuststäder Örnsköldsvik och Skellefteå ingår inte i gruppen större stad.

Nettokostnader/invånare Umeå 2024

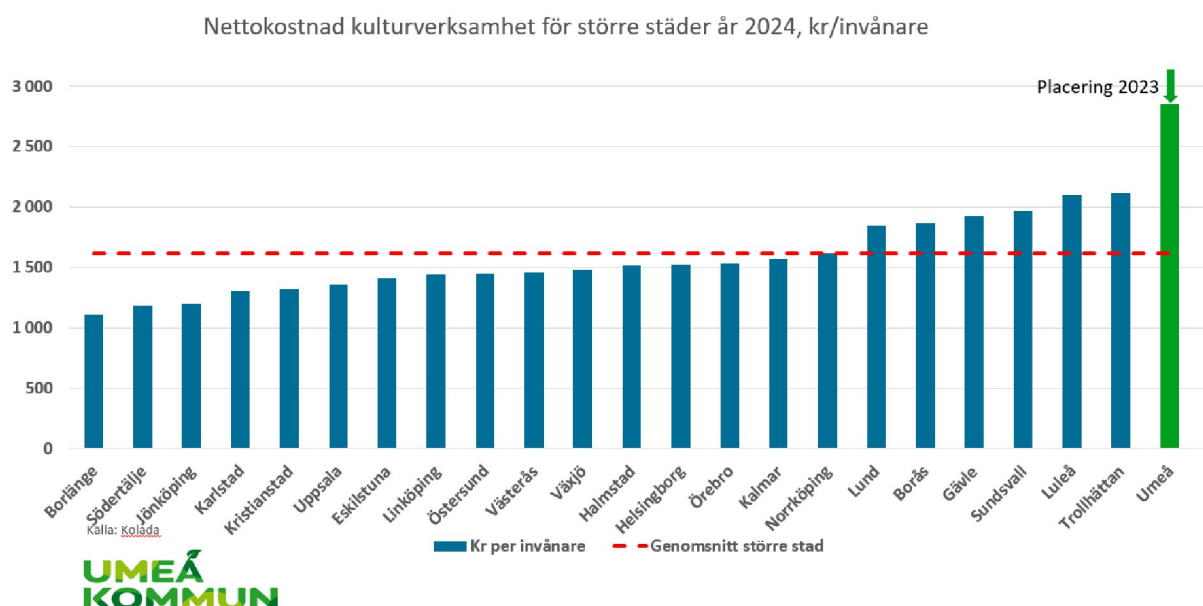
- Nettokostnaden uppgick 2024 till **2 851 kr/inv. (-382,7 mnkr)**. Dessa fördelades per verksamhet enligt:
 - Allmän kultur **1488 kr/inv. (-199,8 mnkr)**
 - Bibliotek **926 kr/inv. (-124,3 mnkr)**
 - Musik-och kulturskola **366 kr/inv. (-49,1 mnkr)**
 - Stöd till studieorganisationer **71kr/inv. (-9,5 mnkr)**
- fördelning per kostnadsslag/intäkt enligt:
 - Lämnade bidrag **839 kr/inv. (-112,7 mnkr)**
 - Personalkostnader **931 kr/inv. (-124,9 mnkr)**
 - Lokaler **834 kr/inv. (-111,9 mnkr)**
 - Övriga kostnader¹ **407 kr/inv. (-54,6 mnkr)**
 - Intäkter **-160 kr/inv. (21,4 mnkr)**

¹ Dessa kostnader utgörs av kapitalkostnader (avskrivningar på gjorda investeringar på exempelvis Väven), köp av huvudverksamhet (Jazzfestivalen), inköp av varor (exempelvis böcker, förbrukningsmaterial) och tjänster (exempelvis artistgager, bemanningstjänster), fördelade kommungemensamma kostnader, städ, IT, stödfunktioner för ekonomi, personal och kommunikation med mera.

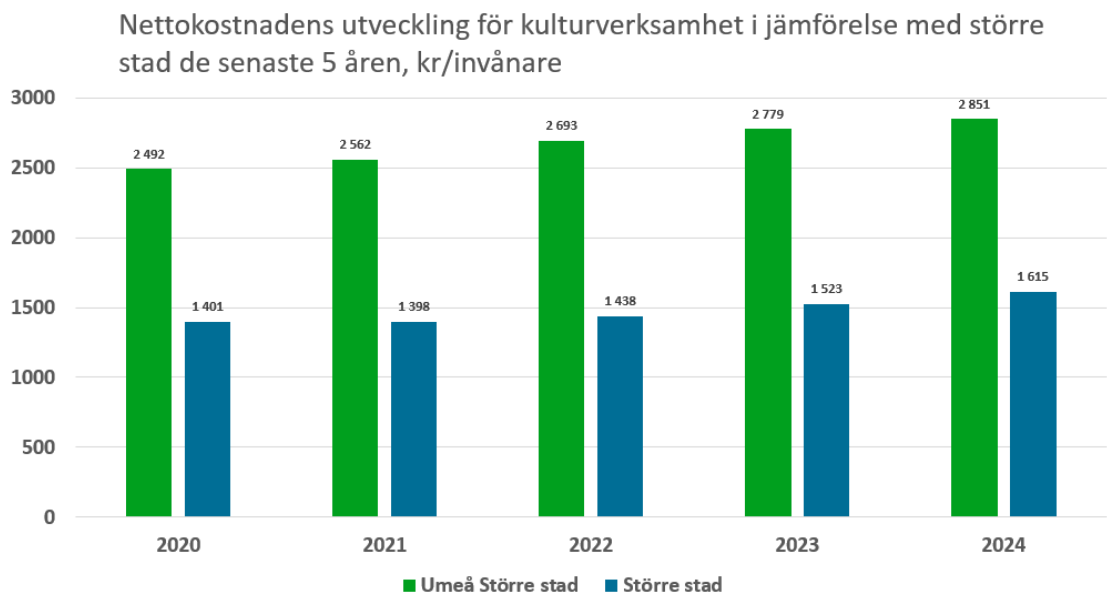
Nettokostnaderna -382,7 mnkr för kulturverksamhet år 2024 fördelades mellan kommunens nämnder procentuellt på följande sätt:

Nettokostnadsutveckling 2020-2024

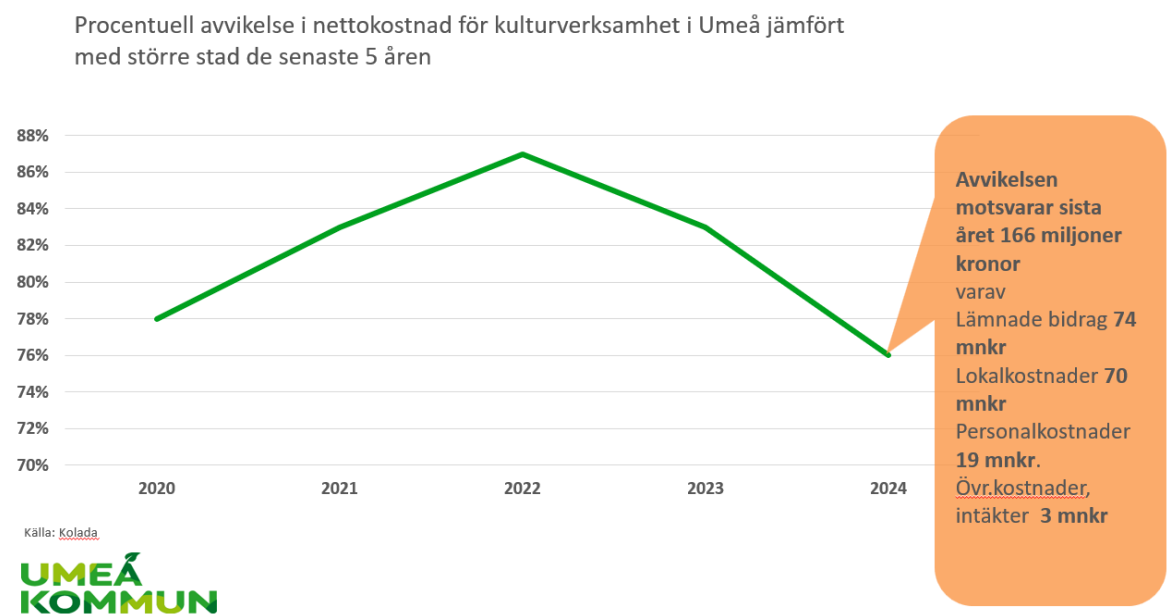

- Umeå har högst nettokostnader för kulturverksamhet i jämförelse med större städer. Trollhättan samt städerna efter Norrlandskusten är de städer näst efter Umeå med högst nettokostnad.

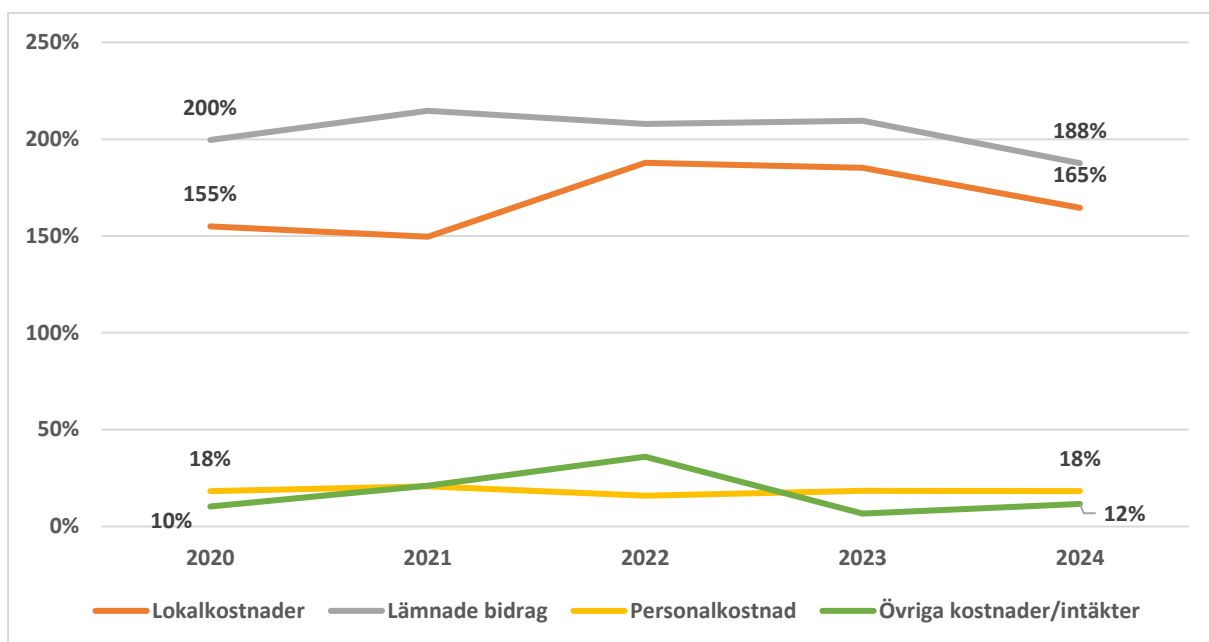

Källa: Kolada

- Nettokostnaderna har ökat med 14 % under perioden från 2 492 kr/inv. till 2 851 kr/inv. Motsvarande siffra för gruppen större städer är en ökning med 15 %.

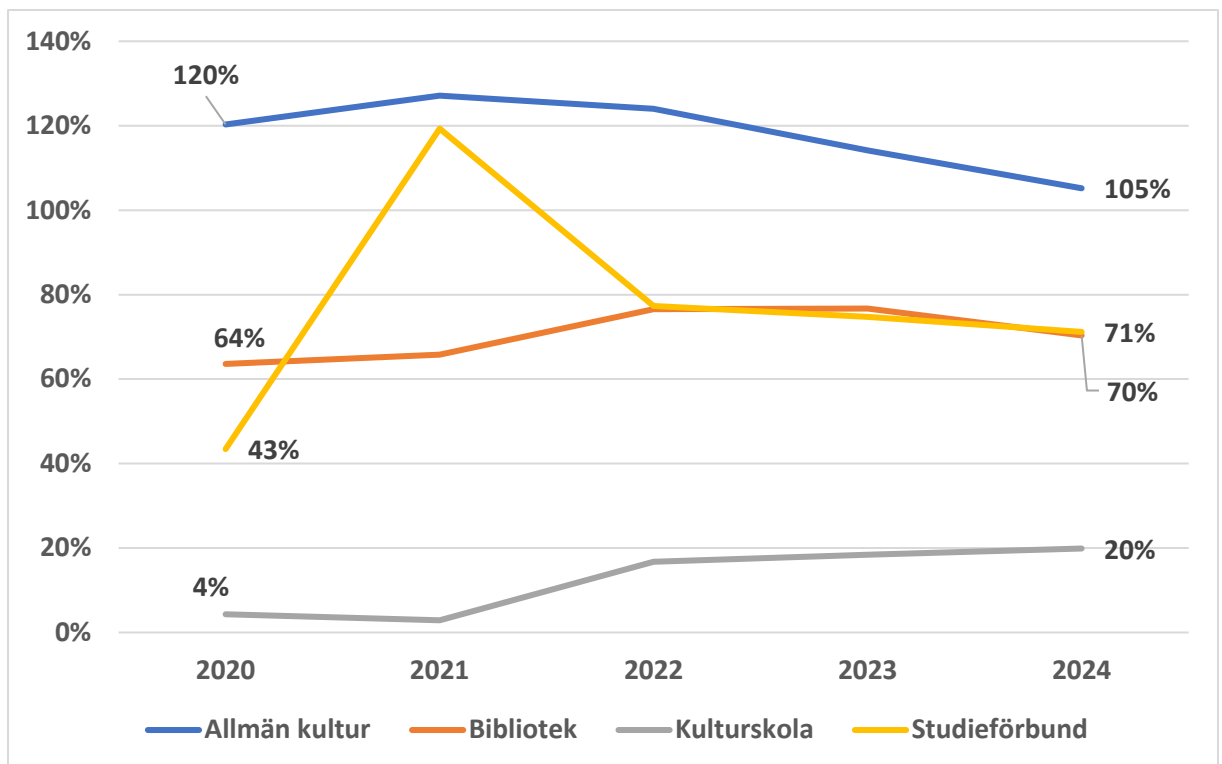

- Umeås nettokostnader för kulturverksamhet var 76% högre än gruppen större stad år 2024 (avvikelsen motsvarar cirka 166 mnkr). 2020 var den skillnaden 78% högre i Umeå.

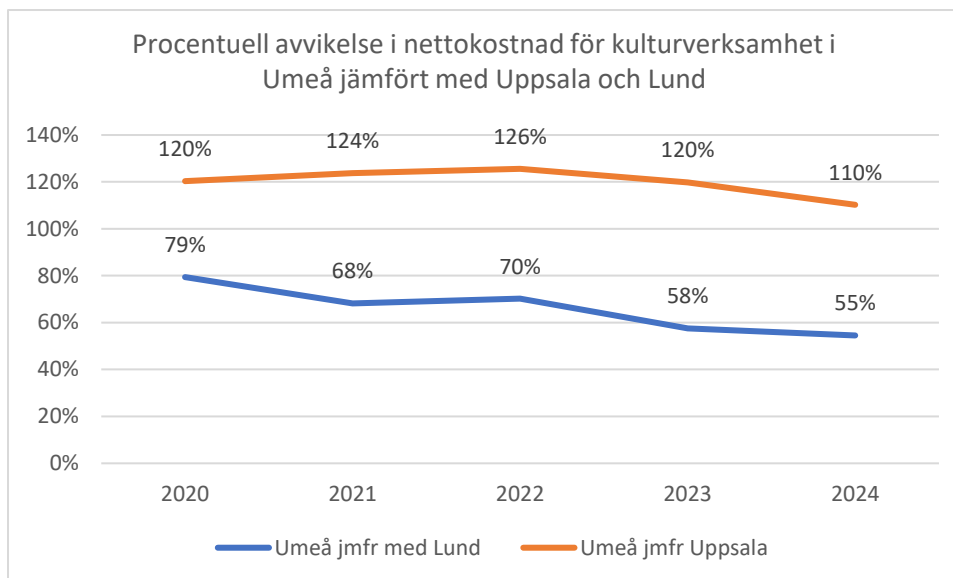

Diagrammet ovan visar procentuell avvikelse för olika kostnadsslag och intäkter. Umeå jämfört med större stad.

- Lämnade bidrag till kulturbolag, föreningar, festivaler, studieorganisationer och stipendiater är de kostnader som avviker mest. År 2024 hade Umeå 188 % högre kostnader för lämnade bidrag, avvikelsen motsvarar cirka 74 mnkr. 2020 var den siffran 200 %. Kommunstyrelsen lämnade 2024 bidrag på 81,6 mnkr till Norrlandsoperan, Umeå Folkets hus, Västerbottens museum och Bildmuséet. Kulturnämnden lämnade bidrag 2024 på 30,8 mnkr. Minskningen de senaste åren beror inte på lägre lämnade bidrag totalt i Umeå utan på att befolkningen ökat mer procentuellt än lämnade bidrag samt att jämförelsegruppen större stads lämnade bidrag ökat mer än Umeås.
- Lokalkostnaderna var 165% högre i Umeå år 2024 vilket motsvarar cirka 70 mnkr. Motsvarande siffra 2020 var 155%. Umeås lokalkostnader utgörs av Väven, alla folkbibliotek, depåbiblioteket, Kulturskolan (delar av Hamnmagasinet och Midgårdskolan) med flera. Kvaliteten på redovisningen har under denna period förbättrats då samtliga folkbibliotek som är integrerade i skolor numera redovisas som en kulturkostnad och inte skolkostnad. Ett rimligt antagande är att Umeås höga lokalkostnader beror på att många av de jämförande kommuner saknar ett kulturhus av Vävens storlek. Under 2022 infördes dessutom ett nytt regelverk för redovisning av fastigheter. Vävens kostnader ökade från -75,5 mnkr 2021 till -90,6 mnkr 2022, -10,2 mnkr av den ökningen kan kopplas till det nya regelverket för redovisning av fastigheter. År 2024 uppgick lokalkostnaderna för Väven till -98,5 mnkr vilket utgör ca 26% av de totala kulturnettokostnaderna och 88% av de totala lokalkostnaderna.
- Personalkostnader var år 2024 18% högre i Umeå, vilket motsvarar cirka 19 mnkr. Motsvarande siffra 2020 var också 18%.
- Övriga kostnader och intäkter var tillsammans 12% högre 2024 i Umeå. Motsvarande siffra var 2020 10%. Eventuella finansiella intäkter som tillfaller Umeå kommun från det delägda intressebolaget Väven i Umeå AB redovisas inte som en intäkt under kulturverksamhet. Riktade statsbidrag är den största intäkten. Den har minskat under perioden.

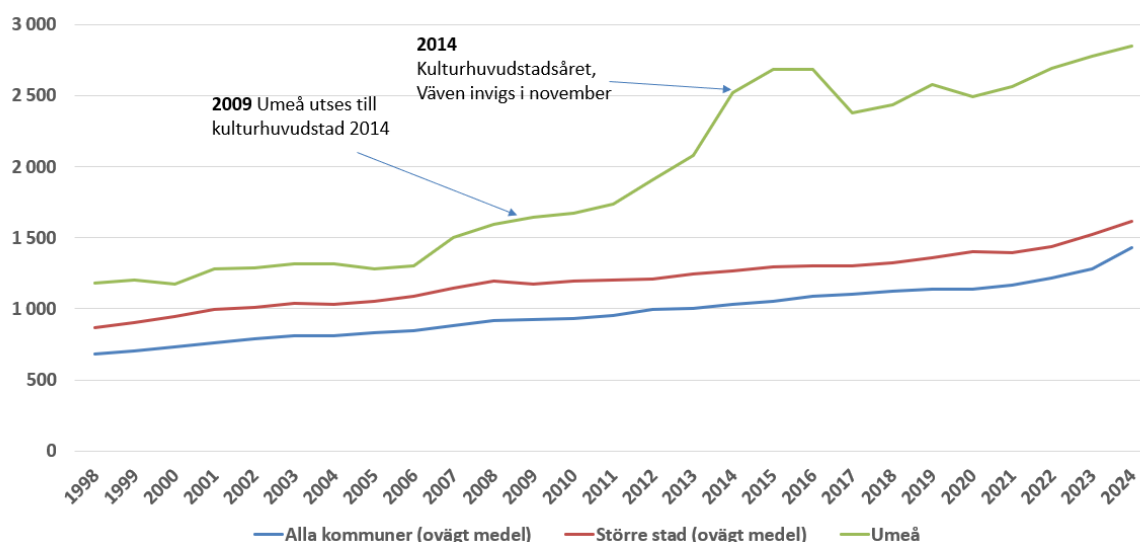

- Uppdelat per verksamhet (se diagram ovan) avviker Umeås kostnad jämfört med större städer mest för allmän kultur, 105% högre år 2024, motsvarande siffra 2020 var 120%. En orsak till minskningen är att stabsfunktioner på kulturförvaltningen, som tidigare redovisades på allmän kultur, numera fördelas ut proportionellt på respektive verksamhet. Musik-och kulturskola är den verksamhet som avviker minst. År 2024 var nettokostnaden 20% högre i Umeå, motsvarande siffra 2020 var 4%. Biblioteksverksamheten avvek med 70% 2024 och motsvarande siffra 2020 var 64%. Kostnaderna för stödet till studieförbund är 71% högre i Umeå 2024 , år 2020 var den siffran 43%.
- Kulturverksamhetens andel av Umeå kommuns totala nettokostnader har sedan 2020 minskat från 4,4% till 4,2%. För gruppen större stad har andelen minskat från 2,5% till 2,3%

- Om en väljer ut 2 städer, Lund och Uppsala i detta fall och jämför med Umeå ser man att Umeå har 110% högre nettokostnader än Uppsala 2024 och 55% högre nettokostnader än Lund. Det har skett en minskning sedan 2020 då Umeå hade 120% högre nettokostnader än Uppsala och 79% högre nettokostnader än Lund. Förklaringen till minskningen är att personalkostnaderna i Lund (28%) och Uppsala (27%) ökat mer än i Umeå (16%) under perioden och att i Lund har lokalkostnaderna ökat med 81% medan de i Umeå ökat med 26%.

Nettokostnad kulturverksamhet 1998-2024

Diagrammet visar att Umeå sedan 1998 har haft högre nettokostnader för kultur än övriga kommuner. Gapet till övriga kommuner ökade markant efter det att Umeå utsetts till kulturhuvudstad. 2014 invigdes Väven med betydligt högre lokalkostnader än tidigare samt nya verksamheter som inte funnits tidigare tillkom, vilket innebar att nettokostnaderna inte minskade. Ett antal nya festivaler som uppstod i samband med kulturhuvudstadssatsningen blev också kvar och är än idag verksamma (bland annat Littfest och Samisk vecka).

Summering/analys

- Umeå kommuns nettokostnad per invånare för kulturverksamhet har varit betydligt högre än gruppen större stad de senaste 5 åren. Den procentuella avvikelsen mellan Umeå och större stad har minskat en aning de sista 5 åren från 78% 2020 till 76% 2024.
- Lämnade bidrag och lokalkostnader är de kostnader där Umeå avviker mest från övriga städer.
- Befolkningstillväxt påverkar kulturverksamhet och kulturkostnader men inte i samma utsträckning som skola och äldreomsorg.
- Geografiskt avstånd och politisk ambition kan nog förklara en större del av kommunernas kulturnettokostnader framför allt när det gäller lämnade bidrag och lokalkostnader. Kulturverksamheten i Umeå har ända sedan Norrlandsoperan byggdes på 70-talet och IDUN-kvarteret med Folkets hus och stadsbiblioteket på 80-talet varit politiskt en viktig verksamhet. Umeå samt övriga Norrlandsstäder efter kusten med geografiskt långt avstånd till storstäderna i södra Sverige ligger alla bland de städer som har högst kulturnettokostnader. Läger man till Skellefteå vars kulturnettokostnader 2024 var 1 968 kr /inv. och som också nyligen byggt ett kulturhus blir det ännu tydligare. Exempelvis Lund, som Umeå ofta jämförs med, ligger 2 mil från Malmö och 6,5 mil från Köpenhamn där kulturutbudet är stort så behovet av att bygga kulturhus och opera där kanske inte är lika stort som det varit i de norrländska städerna. Samma sak gäller städer som Södertälje och Uppsala som har nära till Stockholms kulturutbud. Trollhättan, som ligger relativt nära Göteborg, utgör ett undantag då de har de näst högsta kulturnettokostnaderna (2 115 kr/inv.).
- För att förklara skillnader i nettokostnaden för kulturverksamhet mellan Umeå kommun och gruppen större stad, utöver geografiskt avstånd och politisk ambition, krävs ett mer utförligt arbete för att ta fram information som inte finns i kolada.se och scb.se. Exempelvis vilka verksamheter respektive kommun har, kommunens organisation, bemanning, öppettider, redovisning av kulturbolag och storlek på bidrag till kulturföreningar, festivaler och studieförbund.